

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för Globala Studier

Examensarbete i Internationella Relationer
Bachelor's Thesis in International Relations

Höstterminen 2013

Euroskepticism i västeuropeiska storpartier

En jämförelsestudie av svenska Socialdemokraterna och brittiska
Conservative Party

Författare: Arzu Bornetjärn

Handledare: Svante Karlsson och Jens Sörensen

Antal ord: 17487 (exklusive källförteckning)

ABSTRACT

Denna studie jämför euroskepticismen inom två europeiska partier, Socialdemokraterna i Sverige och The Conservative and the Unionist Party i Storbritannien, i syfte att bidra till svaret på följande frågor: vilka faktorer är drivande i frågan om ett europeiskt storpartis euroskepticism och vilka likheter respektive skillnader kan identifieras inom dylika partiers euroskepticism? Den teoretiska utgångspunkten är Paul Taggart och Aleks Szczerbiaks förklaringsmodell i vilken partibaserad euroskepticism definieras genom dess orsaker. Studien visar vilka av dessa orsaker är giltiga för respektive parti och möjliggör att resultaten kan översättas till europeiska partier i allmänhet. Studien använder sig även av klyvningsteorin och exceptionalism begreppet som kompletterande. Materialet till studien utgörs huvudsakligen av litteratur som beskriver respektive partis euroskepticism samt de svenska och brittiska kontexterna som omringar dem.

Nyckelbegrepp: Euroskepticism, europeisering, klyvning, höger – vänsteraxeln, exceptionalism, socialdemokrati, liberalkonservatism.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning	4
1.1. Syfte och frågeställning	6
1.2. Disposition	6
2. Teoretiska utgångspunkter	6
2.1. Forskning kring kritik mot den europeiska integrationen	7
2.2. Euroskepticism	8
2.3. Partibaserad euroskepticism	10
2.4. Cleavage Theory	14
2.5. Exceptionalism	15
2.6. Teoriernas användning inom studien	17
3. Metod	18
3.1. Material	18
3.1.1. Varför enbart kvalitativt material?	20
3.2. Textanalys	21
3.2.1. Ideanalys	22
3.3. Avgränsning	24
3.3.1. Val av partier	24
3.3.2. Val av tidsperiod	25
4. Resultatredovisning/Analys	27
4.1. Ideologisk – programmatiska faktorn	27
4.2. Strategisk – taktiska faktorer	35
4.2.1. Strategiska faktorer	36
4.2.2. Taktiska faktorer	42
5. Slutsats	44
5.1. Slutsatser	44
5.2. Slutdiskussion/återstående problem	47
6. Källhänvisning	

1. Inledning

”EU:s överstatlighet skadar [...] våra ideal genom [dess] ensidiga fokusering på marknadsliberalism och konkurrens (Föreningen Socialdemokratiska EU-kritiker).

”... when the competitiveness of the single market is so important, why [within the European Commission] is there an environment council, a transport council, an education council but not a single market council?” (David Cameron’s EU tal, 23 januari 2013).

Ovanstående uttalanden tillhör två viktiga aktörer inom EU:s politiska system och påpekar tillkortakommanden inom EU sedd ur deras synpunkter. Första uttalandet understryker EU:s liberala (för somliga, nyliberala) karaktär, genom att betona dess ”fokusering på marknadsliberalism och konkurrens”. Det senare bortser istället helt från denna ”fokusering” och påstår exakt det motsatta genom att exemplifiera ”överflödet” av EU:s sociala institutioner kontra avsaknaden av marknadsrelaterade sådana.

Denna problematik är ytterst relevant för ämnet internationella relationer (IR), inte minst för att disciplinen föddes ur tanken att kriget var det allvarligaste problemet mänskligheten stod inför och något måste göras för att säkerställa att det aldrig mer skulle finnas några ”förlorade generationer” (Steans et al, 2010:1). Den allmänna uppfattningen är att, efter andra världskriget byggdes därför upp flera internationella institutioner som skulle garantera mänskligheten en värld fri från krig. En av de viktigaste av dessa institutioner är utan tvekan dagens EU som utvecklades från europeiska kol- och stålgemenskapen vars främsta uppgift var att ha de två huvudsakliga ämnena – kol och stål – för krigsföring under gemenskapens kontroll och på så vis skulle ett eventuellt krig undvikas (europa.eu). Medan det var få som tvivlade på att denna gemenskap hade börjat som ett fredsprojekt, det finns många – däribland ovanstående – röster som påstår att, bland annat i brist på fientlig inställning från de inblandade suveräna staternas sida, EU inte längre tjänar sitt ursprungliga syfte och har blivit ett helt annat projekt. Även denna punkt är viktig från ett IR specifikt perspektiv då väsentligen handlar ämnet IR *inte* om det som händer i den internationella sfären utan om hur vi *uppfattar och definierar* det som händer (Steans et al, 2010:20) och därmed borde de olika aktörernas uppfattningar om EU, som dessutom påverkar institutionens framtid, anses vara väl värda att studeras inom ämnet.

Därutöver, acceptandet av fredsskapande som EU:s ursprungliga syfte kommit att ifrågasättas av kända röster sådana som Allan S. Millward och Perry Anderson. Enligt Millward är EC/EU ett projekt som är skapat för att rädda de nationella staterna efter andra världskriget. Istället för en fredsideal där nationerna naturligt övergår till en gemensam europeisk identitet, framhåller han – på ett kontrasterande sätt – nationella intressen som huvudorsaken för dagens EU (independent.co.uk). Alla de ekonomiska och institutionella problem som inte kunde lösas av regeringar och marknader kunde nu lösas med detta icke-liberala projekt (Guirao, et al, 2012:101). Inspirerad av Millward, Perry Anderson utvecklade – men också kontrasterade – denna tanke i termer av geopolitik och militärsäkerhet och menade att europeisk integration av denna skala har blivit möjlig bland annat för att kunna stoppa Tysklands avancering och inkludera den till Västeuropa. När landet inte kunde besegras ekonomiskt var det tvungen att besegras militärt. Han menar vidare att Frankrikes och Storbritanniens engagemang för EU kan förklaras i ljuset av den här typen av nationella intressen (Guirao, et al, 2012:105). I en intersubjektivistisk anda, studien anser att alla dessa anledningar kan vara bidragande.

Förutom den IR relaterade relevansen anses EU och kritiken gentemot den även ha en samhällsrelig relevans. Under den ekonomiska krisen som började 2008 i USA och som snabbt spred sig till främst västvärlden blev EU:s tillkortakommanden mer synliga då samtliga samhällsskikten i Europa började påverkas och därmed tillsluta sig till diskussionen kring kontinentens framtid. Enligt ny undersökning från Eurobarometer har förtroendet för EU fallit från +10 till -22 poäng i Frankrike, från +20 till -29 poäng i Tyskland, från +30 till -22 poäng i Italien, från +42 till -52 poäng i Spanien, från +50 till +6 poäng i Polen och från -13 till -49 poäng i Storbritannien, sedan början av krisen (ecfr.eu). Nationella politiska partier, i enlighet med sin natur, tar den egna befolkningens reaktioner i beaktande och vissa av dem driver rentutav den euroskeptiska agendan inom det egna landet. På EU-nivån spelar partierna en viktig roll i utnämningen av essentiella poster samt i legitimerandet av institutionen. Tillkommer även att betoningen på det som verkar vara fel med EU samt de föreslagna botemedlen varierar kraftigt partierna emellan vilket bör leda till en naturlig insikt om värden i studier som ämnar klarlägga de grunder partiernas euroskepticism vilar på, det vill säga de faktorer som orsakar eller förändrar euroskepticismen i ett politiskt parti.

1.1. Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att ta reda på vad som orsakar euroskeptiska ställningstaganden hos politiska partier samt besvara: 1) Vilka faktorer är drivande i frågan om ett europeiskt storpartis euroskepticism? 2) Vilka likheter respektive skillnader kan identifieras inom dylika partiers euroskepticism. Dessa frågor utgör även studiens frågeställningar.

Studien är av beskrivande karaktär men har även förklarande strävanden som förhoppningsvis kommer att bidra med relevant kvalitativ kunskap trots att den inte prövar någon specifik teori utan istället tar hjälp av vissa teorier, framförallt i modellens första del som ämnar förklara de ideologiska grunderna för ett politiskt partis euroskepticism. Studien och dess frågeställningar anses även ha relevans utanför vetenskapen då euroskepticismens plats i den europeiska politiska sfären är mer påtagbar än någonsin. De dryga trehundra års utveckling mot allt starkare suveräna stater verkar nu vara i upplösning i den europeiska kontinenten vilket påverkar hela världen i ekonomisk, social och politisk mening och det krävs god kunskap om denna utveckling samt varför det uppstår motstånd mot den.

1.2. Disposition

Uppsatsen är grupperad i fem huvudavsnitt. Inledningsavsnittet omfattar problematisering av ämnet och dess relevans ur ett IR specifikt perspektiv samt studiens syfte och frågeställningar. Andra avsnittet består av tidigare forskning inom området och en redogörelse för hur studien får en vetenskaplig relevans genom att göra en till synes ny typ av jämförelsestudie, redogörelsen av begreppet euroskepticism i allmänhet och partibaserad euroskepticism i synnerhet samt den förklaringsmodell som arbetet bygger på. I detta avsnitt har jag även tagit med begreppet exceptionalism som verkar vara avgörande för förståelsen av euroskepticism i Sverige och Storbritannien. I avsnitt tre beskrivs de material och analysmetoder som har använts samt genom vilka komponenter studien avgränsades. I studiens fjärde avsnitt läggs förklaringsmodellen som en byggställning av underrubriker där passande empiri ställs under varje rubrik och resultaten presenteras omgående under dessa rubriker. I det femte och sista avsnittet finns en avslutande slutsats och diskussion om resultaten från föregående avsnitt.

2. Teoretiska utgångspunkter

Det finns inget övervägande teoretiskt ramverk för denna studie men väl en förklaringsmodell som den bygger på. Modellen har konstruerats av Paul Taggart och Aleks Szczerbiak i syfte att åskådliggöra och klassificera de olika anledningarna till partibaserad euroskepticism i

generell mening. I studien används modellen som ett skelett på vilket det påbyggs med relevant empiri som är specifikt för The Conservative Party och socialdemokratiska arbetarepartiet. I övrigt kommer studien att framskrida inom ramen för euroskepticism begreppet som är kopplat till modellen.

2.1. Forskning kring kritik mot den europeiska integrationen

Svaret på liknande frågor söktes tidigare med hjälp av olika teorier och förklaringsmodeller där begreppet *euroskepticism* verkar utmärka sig som huvudådran inom området. Spekulativt kan varje individ eller grupp vara så kallat euroskeptiska vilket gör att begreppet tycks rymma, till en början, alla tänkbara grader och former av kritik mot den europeiska integrationen. Insikten om att all kritik kanske inte kan märkas som euroskepticism samt att politiska partier har en avgörande roll i europafrågan verkar därmed ha lett till en förgrening av begreppet där *partibaserad euroskepticism* upptar en viktig del.

Det finns båda teoretiska och empiribaserade studier som ämnar förklara i allmänhet euroskepticism och i synnerhet den partibaserade versionen men studieobjekten är ofta en nation, ett parti eller en specifik grupp vilket innebär att jämförelsestudier är förhållandevis fåtaliga. Problemet med de befintliga jämförelsestudierna i sin tur verkar vara att de behandlar till synes uppenbara objekt. Antingen ställs länder mot andra länder; i form av deras befolkningar, partisystem och ideologiska block i helhet eller regioner sådana som Östeuropa mot Västeuropa eller så jämförs politiska partier inom en viss nation. En annan vanligt förekommande typ av jämförelsestudie gällande euroskepticism är jämförelsen av extremideologiska partier som Sverigedemokraterna vs. Vänsterpartiet vilka per automatik förväntas vara euroskeptiska i hög grad. Förmodligen föredras dessa partier på grund av materialöverflöd i form av uttalanden och att deras euroskepticism kan lättare inringas. Det är emellertid min uppfattning att dessa angreppssätt, om än mycket värdefulla, utelämnar ett tomrum som kan vara viktigt att fylla för förståelsen av det invecklade nätverk som löper genom Europas gemensamma politiska system och desto viktigare, vilken påverkan det kan ha för den europeiska integrationen. Detta nätverk har bland annat identifierats inom klyvningsteorin – *cleavage theory* – som hänvisar explicit till europeiska partiers ideologiska värld men berörd nätverk verkar även bestå av en annan del där partiernas ”överenskommelse” om en aktuell fråga är oberoende av deras idévärldar. Citaten på början av arbetet är ett utmärkt exempel på hur två ideologiskt skilda aktörer kan vara överens om en fråga, i det här fallet att EU inte går mot det önskade målet. Partierna har med andra ord

euroskepticism som gemensam nämnare men det finns inte tillräckliga studier som komparerar europeiska partier som kan vara varandras motpoler men ändå ha mycket gemensamt i övrigt, inte minst när det gäller europafrågan. I syfte att bidra till att fylla detta tomrum och på så sätt ge studien ytterligare vetenskaplig relevans valdes två sådana politiska partier som dessutom kommer från olika länder och därmed även från olika politiska, ekonomiska och sociala traditioner, för jämförelse. Partierna är The Conservative and the Unionist Party (hädanefter kallat CP) och Sveriges socialdemokratiska arbetareparti (hädanefter kallat S).

Hur den tidigare forskningen refererar till euroskepticismen, tillsammans med redogörelse för begreppet, återfinns i avsnitt 2.2.

2.2. Euroskepticism

Begreppet euroskepticism är ursprungligen lånat från journalism (en icke-vetenskap) inom vilken det har använts som en förklaring för alla typer av opposition mot den europeiska integrationen i allmänhet och EU i synnerhet (Szczerbiak & Taggart, 2003). Denna syn verkar ha smittat av sig till vetenskapen då euroskepticism är ett mycket brett begrepp som behöver kategoriseras.

Generellt kan det sägas att det finns två kategorier av euroskepticism. Den första kategorin handlar om begreppets subjekt, nämligen euroskeptikerna. Här återfinns en fördelning i form av *individuell* och *partibaserad euroskepticism* (Szczerbiak & Taggart, 2003). Det kan tyckas att detta är en märklig uppdelning med tanke på att andra grupper än politiska partier kan också vara euroskeptiska och därför borde uppdelningen vara mellan individuell och gruppbaserad euroskepticism och partibaserad euroskepticism borde placeras under den senare. Jag förstår dock forskarnas motiv för att avse partibaserad euroskepticism som en huvudkategori eftersom det är svårt att hitta en annan typ av personsamling än politiska partier som kan agera med sådan enighet i och makt över frågan att en överkategori blir onödig. Det skall dock tilläggas att Taggart & Szczerbiak inte utgår från en top-down perspektiv där partiets inställning anses påverka medborgarna. Den partibaserade euroskepticismen handlar snarare om de ideologiska och strategiska faktorer som leder partierna till att ta en euroskeptisk position (Szczerbiak & Taggart, 2003). Det skall därmed även tilläggas att individnivån och partinivån inte är oberoende av varandra med tanke på de strategiska faktorerna. Individnivån i euroskepticismen syftar att hitta de faktorer som

influerar individers inställning till den europeiska integrationen. Korrelationer mellan kategorier som utbildning, inkomst, yrke, kön etc. och individers inställning till det europeiska projektet har urskilts genom olika opinionsundersökningar (Anderson & Reichert, 1996:234) vilka utgör viktiga indikatorer för partierna i deras ambition att regera eller åtminstone överleva.

Den andra kategorin handlar mer om begreppets objekt, EU. Här ser vi olika typer av opposition som forskarna vill kalla "hard" eller "soft" euroskepticism som handlar om huruvida kritiken gäller hela idén om europeisk integration kontra enbart en del av den (Szczepiak & Taggart, 2003). Partibaserad euroskepticism kan naturligtvis förenas med både "hard" och "soft" euroskepticism. Innan jag går in i beskrivningen av denna kategorisering vill jag uppmärksamma läsaren på en viktig punkt. Euroskepticism begreppet gäller i allra högsta grad opposition mot den europeiska integrationen men i modern tid sker integrationen huvudsakligen genom EU och dess regleringar. Följaktligen handlar de politiska partiernas ageranden för eller emot den europeiska integrationen numera exklusivt om projektet EU. Därför skulle det inte vara helt felaktigt att konstatera att, med några extrema undantag, euroskepticism begreppet har idag EU som ensam objekt. I ljuset av denna förklaring bör det bli lättare för läsaren att förstå varför Taggart & Szczepiak och de andra forskarna säger europeisk integration men menar oftast EU, i kritiska sammanhang.

Åter till beskrivningen; partibaserad "hard" euroskepticism är ett tillstånd "där det finns en principiell opposition mot EU och europeisk integration, och därför kan ses i partier som anser att deras länder ska lämna medlemskap eller vars politik gentemot EU är detsamma som att vara emot hela projektet av den europeiska integrationen som det är tänkt för närvarande". Partibaserad "soft" euroskepticism beskrivs å andra sidan som något "där det *inte* finns en principiell invändning mot europeisk integration och EU-medlemskap, men där farhågor om en (eller flera) av politikområden leder till uttryck av kvalificerat motstånd mot EU, eller där det finns en känsla av att det "nationella intresset" är för närvarande i strid med EU:s bana" (Szczepiak & Taggart, 2003).

Det finns en fråga som är vital att besvara i detta sammanhang, särskilt med tanke på att ett av studieobjektens, nämligen S ledning inte är särskilt kritisk mot EU och endast påpekar vissa tillkortakommanden. Kan all kritik mot EU kategoriseras som euroskepticism? Taggart & Szczepiak möter den här typen av definitionskritik, i synnerhet gällande så kallad soft

euroskepticism och menar att om ett parti är i stort sett positivt mot europeisk integration och EU men kritiserar några EU policyn är det kanske *inte nödvändigtvis* euroskeptiskt. Dock, accepterar de att detta konstaterande inte är riktigt svaret på frågan utan det föder istället en serie andra frågor där en av de viktiga är: hur många policyn behöver ett parti sätta sig mot eller kritisera innan det kan räknas som euroskeptiskt? De menar att svaret på denna fråga heller inte är helt klart och vikten bör kanske läggas vid kritikens kvalitet istället för dess kvantitet, med andra ord vilken typ av politik som kritiseras. Taggart & Szczerbiak menar vidare att i ett sådant fall blir en differentiering mellan kritik mot EU policyns ”kärnområden” och ”periferiska områden” nödvändig och exempelvis kritik mot EMU (valutaunionen) skulle räknas som mer euroskeptiskt än kritik mot den gemensamma fiskeripolitiken (Szczerbiak & Taggart, 2003). I fallet S är det känt att flera personer på ledningsnivå, exempelvis ministrar sådana som Leif Pagrotsky, Marita Ulvskog och Lena Sommestad har varit på nej sidan av EMU frågan (gp.se). S är heller inte oberoende av det svenska motståndet mot EMU och det får inte förbises att när en fraktions kritik mot EU finner motsvarighet i väljarkåren blir den omöjlig för partiledningen att undvika (Sitter, 2003). Ledningen verkar då vara tvungen att agera i fraktionens linje även om den, ideologiskt, inte håller med kritiken (se de strategiska grunderna för euroskepticism i analys avsnittet).

Efter definitionen av begreppet euroskepticism bör det även påpekas att denna indelning av partier som ”hard” eller ”soft” euroskeptiska egentligen är viktig enbart i syfte att kunna sätta en ram för partiernas beteenden och kunna utesluta tveksamma empiriska exempel som inte ens kan beskrivas som euroskepticism. Detta avsnitt avser med andra ord inte att göra en hård definition eller kategorisering av partierna efter detta begrepp vilket skulle sakna betydelse för studien utan använder den som den yttersta ramen som rymmer även den förklaringsmodell som studien byggs på. Förklaringsmodellen redogörs i nästa avsnitt som även avser att komplettera beskrivningen av partibaserad euroskepticism.

2.3. Partibaserad euroskepticism

Denna förklaringsmodell som är byggd för att förklara partibaserad euroskepticism i allmänhet kommer att fungera som ryggraden av denna studie. Modellen är delad i två lika viktiga delar som forskarna Taggart och Szczerbiak kallar för ideologisk – programmatiska respektive strategisk – taktiska konkurrensfaktorerna vilka enkelt kan beskrivas som anledningar till varför partier adopterar en euroskeptisk linje. Den strategisk – taktiska faktorn utgår ifrån att partibaserad euroskepticism är en strategisk positionering från

partiernas sida och kallas motsvarande för *motståndspolitik* av Nick Sitter (Sitter, 2003). Inom samma ådra finns även de som ser denna positionering som något ”tvunget” då de tycker att de politiska institutionerna skapar incitament för en sådan positionering genom valsysteem, lagstiftning eller maktfördelning inom staten (Szczzerbiak & Taggart, 2003). Den ideologisk – programmatiska faktorn härstammar däremot från ett större europeiskt perspektiv där partiet anses positionera sig inom en s.k. ideologisk klyvning som är gemensamt för Europa. Dessa klyvningar – liberal, kristdemokratisk, socialdemokratisk och konservativ – skapades tidigare men deras uppdaterade versioner samt nya ideologier såsom grön ideologi är moderna skapelser (Szczzerbiak & Taggart, 2003).

Vilken faktor är viktigare än den andra i sammanhanget beror dock på vilken typ av parti studien har som objekt och om partiet är mer ideologiskt målorienterat eller pragmatiskt lagt och aspirerar för att regera. Det finns ingen tvekan om att ett parti av den första typen kommer att prioritera ideologin (Sitter, 2003). Ett klientelistiskt parti som vill regera lär, å andra sidan, prioritera de strategiska faktorerna och kalkylera vad det vinner och förlorar under loppet. Enligt Taggart och Szczzerbiak förändras dessa grundinställningar oftast inte även om partierna ibland kan verka skifta i retoriken. Detta är särskilt sant för de partier som är ideologiskt orienterade då en förändring i den ideologiska identiteten kan vara synnerligen kostsamt för den här typen av partier i form av förlorade sympatisörer (Szczzerbiak & Taggart, 2003). Vad som ska förstås av denna mening och ska tilläggas är att ett parti kan, med andra ord, prioritera den ena faktorn över den andra men i slutändan är inget av dem immuna mot väljarkåren och följaktligen behöver anamma partipolitiska strategier vare sig de vill eller inte. Även om de ideologiska grunderna för partibaserad euroskepticism är särade från de strategiska grunderna i modellen bör det läggas märke till att dessa faktorer inte är oberoende av varandra. Båda S och CP har visserligen förändrat sina positioner radikalt i europafrågan på slutet av åttio till början av nittio talen men detta kan lika väl bero på de förändringar EU har gått igenom som partierna själva.

Medan ideologin är en nyckelingrediens i förståelsen av ett partis position inom europafrågan går det inte att avläsa denna position helt genom att titta på vilken ideologisk familj/klyvning (se avsnittet cleavage theory) den tillhör. Detta beror först och främst på att partierna kan ”tolka” den ideologin de tillhör precis som de vill vilket kan resultera i att partier som till synes tillhörande samma ideologi agerar/reagerar helt olika om en och samma fråga. För det andra är det ”europeiska projektet” något extremt formbart. Det verkar finnas ”many

Europes” som kan tolkas på många olika sätt (Szczerbiak & Taggart, 2003). Förståelsen om partiernas tolkning av den egna ideologin och det europeiska projektet är inte bara en nyckelkomponent inom modellen utan även är nyckeln för studiens huvudfråga före dess frågeställningar: hur kan ett och samma projekt uppfattas så fundamentalt olika av olika aktörer?

Åter till modellens huvuddelar i detalj; inledningsvis, under rubriken euroskepticism, konstaterades att ideologisk – programmatiska faktorn härstammar från ett större europeiskt perspektiv där partiet anses positionera sig inom en så kallad ideologisk klyvning som är gemensamt för Europa. Det hade påpekats vidare att dessa klyvningar – liberal, kristdemokratisk, socialdemokratisk och konservativ – skapades tidigare men deras uppdaterade versioner och nya ideologier såsom grön ideologi är moderna skapelser. Om S och CP kan det initialt tyckas att båda är centerorienterade partier och därför borde ideologier vara av sekundär betydelse för dem även om de tillhör någon eller några av dessa så kallade klyvningar. Så kallade ”catch-all” partier med en bredd väljarbas förväntas oftast återspegla den allmänna populationen i det land de är verksamma (Gunther & Diamond, 2001:27). De opererar dock inom två, för somliga notoriskt, euroskeptiska länders politiska scen och i relevant litteratur är betoningen på exceptionalism omfattande när det gäller Sverige och Storbritannien. Därför kommer exceptionalismen att behandlas som huvudtermen för den ideologisk – programmatiska faktorn i modellen.

Lika mycket som den första konkurrensfaktorn handlar om partiets breda ideologiska profil och värden handlar den andra faktorn om hur partiet uppfattar sina väljares intressen. Vid förklaringen av strategisk – taktiska faktorn finns dock en skiljelinje mellan strategierna och taktiken som partierna använder. Det slutgiltiga och gemensamma målet i att utveckla strategier och taktik är såklart att vinna över konkurrenterna. I en första anblick kan det vara svårt att förstå hur dessa begrepp skulle vara annorlunda men enkelt förklarar utvecklas strategierna gentemot väljarna och för att få ett bra resultat eller rentav vinna valet medan taktiken används gentemot de andra partierna då det kan innebära att bilda en koalition och regera på det viset trots att partiet inte har vunnit valet (Szczerbiak & Taggart, 2003).

Enligt modellen beror ett partis strategier på flera olika variabler: sympatisörernas syn på den europeiska integrationen, om partiet söker röster från alla eller en segmenterad grupp, institutionella faktorer sådana som valsysteem och huruvida detta valsysteem tillåter partier med

en viss inriktning att överleva eller inte, EU-frågans betydelse hos väljarkåren, det vill säga om väljarna prioriterar frågan eller inte; vilka strategier utövas av de konkurrerande partierna och sist men inte minst, sammanhållningen kontra fraktionernas kraft att påverka inom partiet. Vilka taktiker ett parti väljer att tillämpa beror å andra sidan på hur de potentiella koalitionspartierna positionerar sig i frågan om EU (både före och efter valet) och om partiet aspirerar för regering eller inte. Gällande regeringsintentioner blir det särskilt viktigt att se hur partiets retorik förändras beroende på väljarnas reaktioner (Szczzerbiak & Taggart, 2003).

För kritiska ögon kan både definitionen av euroskepticism respektive partibaserad euroskepticism och förklaringsmodellen verka aningen för mekanisk. Det kan tyckas att partiernas motivation/anledningar till euroskepticism inte kopplas tillräckligt till de historiska och/eller folkliga perspektiven. Jag vill argumentera för att denna ”svaghet” kan vara en styrka då de – särskilt modellen – lämnar utrymme för en forskare att bestämma innehållet och fokusera på vilken aspekt han/hon själv väljer att använda sig av i granskningen av ett politiskt partis kritik mot den europeiska integrationen. Modellen och definitionen anses dessutom ha växt och förändrats kontinuerligt genom kritik (se exempelvis diskussionen kring vad som kan räknas som euroskepticism eller inte) utan att förlora dess grundkoncept vilket gör att den anses vara både solid och tillräckligt flexibel för att kunna kompletteras med lämplig empiri. I övrigt anses modellen fånga verkligheten särskilt gällande politiska partier i Europa då Taggart och Szczzerbiaks definitioner verkar ha utformats efter empiriska undersökningar av dessa. Modellens delar exemplifieras genomgående med empiriska jämförelser av politiska partier i hela Europa.

Med allt detta sagt anser studien dock att modellen inte verkar ta hänsyn till regerande partier vilket i sin tur ger upphov till att två viktiga komponenter inom euroskeptiska sammanhang förbises, nämligen: nationella kontra EU:s intressen (se analysen om Göran Persson under avsnittet ideologisk – programmatiska faktorn, för närmare förklaring). Detta kan tyckas vara en väsentlig punkt att missa särskilt för att de två partier som jämförs inom studien har ofta varit regerande inom den tidsperiod studien avgränsades med. Därför kan det även tyckas att modellens användande för studien kan till viss del ifrågasättas.

I denna studie har varje faktor som modellen innehåller fått en egen rubrik under vilka det kommer att försökas åskådliggöras hur de har påverkat S och CP:s euroskepticism, genom att väva samman passande empiri med analysen av dessa och presentera resultaten under varje

rubrik utan dröjsmål. Jämförelserna partierna emellan kommer med andra ord att ske direkt under varje faktor/rubrik. När resultaten presenteras blir det dock viktigt att minnas Taggart & Szczerbiaks betoning på den skiftande retoriken (se ovan). Partiets ställning gentemot EU kan vara något helt annat än det de väljer att uttala. De av modellen identifierade konkurrensfaktorerna kan med andra ord leda till negativ retorik från ett parti som egentligen är allmänt positivt mot EU och vice versa vilket tyder på att partierna tvingas att välja mellan ideologi och strategi/taktik och det i sin tur innebär att det krävs extra noggrannhet i kopplingen/särskiljningen mellan modellens första och andra (ideologiska och strategiska) delar. Vidare bör modellen inte ses som det enda möjliga sättet att mäta partibaserad euroskepticism på utan bör istället förstås som ett instrument för studien.

2.4. Cleavage Theory

Det blir härvidlag viktigt att nämna *klyvningsteorin* som passar in i den första (ideologiska) delen av modellen som en sido- eller komplementsteori. Den har en naturlig koppling till ovannämnd ideologisk uppdelning som Taggart & Szczerbiak gör inom modellen. I sin enklaste mening betyder denna klyvning förutbestämda röstningsblock. De som förordar denna teori menar att en sådan ideologisk klyvning separerar väljarna som antingen förespråkare eller motståndare över en viss intressesfär och de väljer vilket parti som de ska rösta på därefter (Bornschiefer, 2009). Det kan nog påstås att en klyvning är litet av en förenkling av ”krångliga” partiprogram med massor av sakfrågor i detalj, ämnat för den gemena väljarmassan. Det är dock inget som partierna har tvingat/tvingar fram, utan klyvningarna har uppstått genom historien av samhälleligt naturliga skäl (Bornschiefer, 2009). Exempelvis; enligt Stein Rokkan och Seymour Martin Lipset har det uppstått fyra basklyvningar inom den västerländska civilisationen sedan den industriella revolutionen: ägare – arbetare, kyrka – stat, jordbruksmark – industri och centrum – periferi (Lipset & Rokkan, 2009). Om vi exempelvis tar klyvningen mellan ägare och arbetare kan vi säga att vi rör oss på höger – vänster axeln och om vi översätter detta till Taggart & Szczerbiaks ”klyvningar” i avsnittet före finner vi liberalism mot socialdemokrati vilket är ytterst relevant i jämförelsen av S och CP i form av deras ideologiska anledningar för att vara euroskeptiska.

Vad gäller CP och S väljare kan det även tydligt ses att alla dessa klyvningar är av betydelse då både CP och S är så kallade catch-all partier som anses vara intresserade av att fånga röster från hela den ideologiska skalan vilket även kan kopplas till deras strategiska anledningar för euroskepticism. Lipset & Rokkan skrev på 60 talet om en ”freezing of the cleavage structure”

(Lipset & Rokkan, 2009) och menade att majoriteten av partistrukturen i Europa inte hade förändrats sedan 1920 talet. De trodde därför att dessa strukturer skulle hålla sig inom överskådlig framtid. På 70 talet bevisades de dock motsatsen och nuförtiden brukar man tala om en ”realignment och dealignment” process mellan klyvningarna. Realignment innebär att de gamla klyvningarna löses upp och nya tar form. Dealignment syftar å andra sidan på mindre förändringar som innebär att den grundläggande klyvningsstrukturen inom systemet – oftast höger-vänsteraxeln – förblir intakt (Kreppel, 2002). Dealignment processen är intressant för studien då den passar in i Taggart & Szczerbiaks ovan beskrivning om klyvningar där de väljer att behålla de befintliga klyvningarna och adderar de nya ideologierna i passande befintliga klyvningar istället för att se de nya ideologiernas uppkomst som ett slut för de gamla. De förändringar som har skett i S och CP:s idévärldar från 1987 till nutid bör därmed *inte* förstås som fundamentala förändringar utan snarare som anpassande till ”den nya världen”. Från socialism till socialdemokrati, från klassisk socialdemokrati till modern socialdemokrati, från liberalism till nyliberalism och från liberal-konservatism till enkel konservatism kan sägas utgöra några passande exempel där varje ”ny” version faller likväl in i den föregående versionens så kallade klyvning.

Vederbörande klyvning vid namn *höger-vänsteraxeln* bör vidare betraktas som ”den” klyvning som är lämpligast i jämförelsen av S och CP, särskilt med tanke på skillnaden på betoningen i deras kritik mot EU. Vidare, identifieras höger-vänsteraxeln som det viktigaste mönstret inom kritik mot EU och i Västeuropa kom socialdemokrater att betraktas som definitionen av ”vänster” medan konservativa och liberaler tillsammans konstituerar ”höger” (Sitter, 2003). Sagda axelns högra sida brukar, i modern mening, representera lägre skatter, mindre statlig reglering och spenderande, privatisering samt smalare välfärdsstat (Hooghe & Marks, 2002: 967). Axelns vänstra sida anses representera direkta motsatserna. Således anses *ekonomi* samt *staten i politisk och social mening* som centrala enheter inom teorin vilka står även i EU-kritikens centrum.

2.5. Exceptionalism

För att kunna förstå den politiska miljö som S och CP opererar i och därmed kunna göra en hälsosam koppling till den del av modellen som förklarar partiernas euroskepticism på ideologiska grunder krävs kunskap om begreppet *exceptionalism*. Begreppet används ofta för nationer och bygger på att en väsentlig del av befolkningen (i icke-demokratier de regerande) anser att en eller flera egenskaper separerar dem från de övriga nationerna. Det kan handla om

historiska, geografiska eller religiösa referenser men även kombinationen av dessa (McCrisken, 2002). Den mest uttalade versionen i modern tid är den amerikanska exceptionalismen där USA:s ledare genom historien ansett att landet har en specifik, gudagivna mission att vara demokratins och liberalismens främste kämpe i världen och grundade denna övertygelse med religiösa och geografiska kopplingar. De har dessutom använt detta argument för att rättfärdiga sina omdiskuterade handlingar i världen (McCrisken, 2002). Även om det inte kan göras direkta kopplingar mellan den amerikanska exceptionalismen och de brittiska respektive svenska versionerna kan man ändå se att denna aspekt av ”annorlundahet” används flitigt inom politiken även i Storbritannien och Sverige, i synnerhet för att motsätta sig vissa centrala EU policyn som inte anses passa in i nationens identitet. Den nationella suveräniteten med dess tillhörande diskurs verkar utgöra, i det här fallet, ett instrument för att inte förlora dessa för nationen särskilda egenskaper som har definierat dem utanför gränserna och gett dem överlägsenhetskänslor i vissa områden.

Överlägsenhetsaspekten kan även sägas utgöra det största gemensamma kännetecknet för nationernas exceptionalism. Det finns naturligtvis massvis med egenskaper som kan skilja en nation från de andra men exceptionalismen sedd ur den egna befolkningens perspektiv handlar ofta *inte* om att skilja den egna nationen från de andra genom att betona *allt* som är annorlunda utan det verkar snarare gälla de egenskaper som anses göra nationen överlägsen de andra (Sunnus, 2004), (Spiering, 2004). Det verkar emellertid inte spela någon roll om det finns en verklig överlägsenhet eller inte, utan detta är något som nationen inte vill förlora, exempelvis till EU:s överstatlighet, och därför väljer att understryka.

Exceptionalismen anses ha en stark koppling till integrationsbegreppet i negativ bemärkelse. Ju mer exceptionalismen får uttryck i ett land/samhälle, desto mer motstånd finns mot integration (Stokes, 2013). Därför anses även en viss orientering i denna kontext som nödvändig. I enlighet med integrationsbegreppets breda mening har *europaisk integration* kommit att innebära europeiska staters förening i politisk, ekonomisk, social, kulturell och juridisk mening. För denna ambition har olika institutioner – däribland EU – upprättats. Utvecklingen har emellertid lagt diskussionen kring statlig suveränitet vs överstatlighet samt makt över de nationella identiteterna i fokus. För catch-all partier har den centrala frågan varit: till vilken utsträckning EU representerar en förflyttning från den inhemska återvändsgränden – särskilt ekonomiskt och socialt – och om denna förflyttning är önskvärd eller inte, vilket förklarar catch-all partiernas benägenhet att motstå eller välkomna europeisk

integration beroende på EU:s skiftande i fokus mellan den fria marknaden och reglering (Sitter, 2003). Genom bred historisk jämförande analys visar Stephen Krasner dock att när stater (läs: deras ledare) står inför ett dilemma om suveränitetens kränkning i en internationell miljö tenderar de ofta att följa en *konsekvens-logik* snarare än en *lämplighetslogik* (Krasner, 1999:6). Med detta menas att statliga åtgärder styrs av oro över makt och intressen inom den internationella sfären snarare än oro över uppfyllandet av suveränitetsnormen som sådan. Den exceptionism och ovilja att tillhöra en större gemenskap som får uttryck i ett samhälle, kopplat till den nationella suveräniteten, kan med andra ord krossas av makteliten inom landet vilket verkar ha orsakat att folkets tillit inte bara har sjunkit gentemot EU men även gentemot det egna politiska systemet och de egna partierna. På ett kontrasterande sätt kan det tyckas att denna ”konsekvenslogik” borde fungera åt andra hållet för valkampanjande politiska partier. Precis som den nationella staten ger vika för de konsekvenser som kan orsakas av den omgivande ”högre makten”, det vill säga av de mäktigare länderna eller organisationerna, bör politiska partierna ta hänsyn till de konsekvenser som kan orsakas av den närmaste maktsfären som omramar dem, det vill säga väljarkåren, men även den egna staten som har påtryckningar från andra håll. Här ser vi en klar kamp mellan ”folkets vilja” och de större, internationella/globala organisationerna, vilket gör att politiska partier kläms emellan och därför upplever legitimitets- och representativitetsproblem. Huruvida dagens politiska partier är representanter för de individer som väljer dem och därmed om de demokratiska institutionerna kan anses vara fungerande eller inte diskuteras ideligen i euroskeptiska sammanhang då EU:s överstatlighet anses vara orsaken till detta demokratiska underskott (europa.eu).

2.7. Teoriernas användning inom studien

Som förklarades ingående, bygger studien på Taggart & Szczerbiaks modell om partibaserad euroskepticism som inkluderar två huvudsakliga delar. Den ideologiska delens koppling till empirin gällande CP och S görs företrädesvis genom exceptionalismen där även integrationsbegreppet diskuterades men även genom cleavage teorin som underlättar förståelsen av partiernas olika idévärldar. Dessa två teorier tillsammans underlättar även den ideologiska jämförelsen mellan partierna. Analysen inom den andra, tillika strategiska, delen av modellen litar sig istället helt på modellens egna antaganden om grunderna för partibaserad euroskepticism och tar ingen hjälp av andra teorier eller begrepp i kopplingen till empirin. Medvetenhet kring andra sätt att förklara euroskepticism samt att frågeställningarna skulle besvaras annorlunda med andra teorier finns men, även om inte på samma sätt som i denna

studie, modellen och teorierna används som grund för flertalet forskningar inom området som anses bevisa deras relevans.

3. Metod:

3.1. Material

Vid presentationen av tidigare forskning påpekades bristen av komplexa jämförelsestudier inom euroskepticism konceptet och menades att analyserna handlar ofta om enskilda politiska aktörer/enheter och de samlas föga mer än i ett verk för att låta läsaren göra ett eget jämförande. Med tanke på att inte alla läsare har tillräckligt kunskap om de vetenskapliga analysverktygen kan detta vara problematiskt och tomrummet bör därför fyllas av fler jämförelsestudier av vetenskaplig karaktär. Denna inställning återspeglas i studiens materialval då nämnda isolerade berättelser/analyser om specifika partiers (i det här fallet CP och S) euroskepticism historia kopplas ihop och analyseras tillsammans med andra material som partiprogram, ledar-/medlemsuttalanden, tidningsartiklar med mera.

I början av sökandet efter lämpligt material för studien var euroskepticismbegreppet exklusivt återkommande. För att inte riskera att missa de viktigaste och de mest relevanta arbeten som skrivits inom området stämde träff med en bibliotekarie som specifikt tar hand om EU-relaterad litteratur på Göteborgs Universitets ekonomiska bibliotek. Tillgängliga svenska och internationella databaser söktes igenom med nyckelbegrepp sådana som euroskepticism, partibaserad euroskepticism, The Conservative Party, socialdemokraterna, socialdemokratiska arbetarepartiet, Storbritannien, Sverige; i både engelska och svenska språket samt i flertalet kombinationer med varandra. De mest relevanta litteraturena, tillika ryggraden för det här arbetet, har visat sig vara Szczerbiak och Taggart's editionsserie *Opposing Europe?* (2008) som består av två volymer, *Euroskepticism. Party politics, National Identity and European Integration* (2004) som är editerad av Robert Harmsen och Menno Spiering samt *Euroskepticism in Contemporary British Politics* (2002) av Anthony Forster. Samma typ av sökning gjordes även på Google Scholar vilket resulterade i samma resultat.

Gemensamt för de första två volymerna är att de är allmänt accepterade akademiska arbeten innehållande nationsspecifika experters artiklar om på vilka sätt euroskepticismen manifesteras i enskilda europeiska länder, i partipolitisk och populär mening. De för studien relevanta delarna i böckerna utgörs av de för Sverige och Storbritannien specifika artiklarna. Dessa artiklar förklarar CP och S positioner i en nationellkontext som är starkt kopplad till

populationen, tillika väljarkåren, vilket ger mycket att tänka vad gäller partiernas strategiska och taktiska anledningar för euroskepticism men även hur de två nationernas känsla av ”exceptionalitet” i jämförelse med kontinentala Europa genomsyrar de politiska partierna. Artiklarna kan därmed kopplas till den ideologiska dimensionen i studiens förklaringsmodell med enkelhet.

Till skillnad från dessa volymer är *Euroskepticism in Contemporary British Politics* (2002) av Anthony Forster, som namnet antyder, en bok som fördjupar sig i euroskepticismens historia inom brittisk politik och är mycket tillrefererad i studier som behandlar brittisk politik samt euroskepticismens plats i den. Boken behandlar exklusivt CP och dess eviga rival Labour ur ett euroskeptiskt samt historiskt perspektiv vilket presenterar en utförlig bild av CP:s europeiseringsprocess och dess påverkan för europeiseringen av politiken i Storbritannien samt förser studien med mycket historisk empiri som är kontroller- och påbyggbar.

Det har sökts efter svenska motsvarigheter till Forsters bok, som behandlar euroskepticismens plats i svensk politik men annat än partibundna personers memoarer om Sveriges väg till EU kunde inte hittas vilka ansågs vara för partiska och eliminerades som material. Vid det här läget råddes studiens författare av dåvarande handledaren Svante Karlsson och CERGU:s (Centrum för Europaforskning vid Göteborgs Universitet) Rutger Lindahl att titta på Henrik Oscarsson och Sören Holmbergs årliga Europa-undersökningar vid Göteborgs Universitets SOM- institut. Institutet har länge utfört undersökningar om svensk EU-opinion och dess påverkan inom svensk partipolitik. Institutets årliga serier i vilka kvantitativ information samlas och analyseras har varit relevant för kopplingen av den svenska väljarkåren till S i analysen av dess möjliga strategier och taktik. Ett av de verk som publicerades av institutet har varit särskilt belysande. Rapporten, tillika analysen, framställt för statistiska centralbyråns skriftserie Valundersökningar (2004) utforskar svensk EU-opinion ur ett populärt och partispecifikt perspektiv i detalj. Experter inom varje område angriper särskilda aspekter inom svensk euroskepticism sådana som den politiska eliten vs. folket, svenskarna och nationalismen, ideologins roll i eurons avvisning i Sverige och välfärdsaspekten. Även om rapporten är från år 2004 anses den huvudsakliga inställningen till EU från partiernas sida vara densamma. Detta gäller även för andra material från tidigare perioder.

Studiens förklaringsmodell som sådan har hämtats ur ett arbete som problematiserar definieringen, mätningen och kausaliteten inom partibaserad euroskepticism, skriven av Aleks

Szczerbiak och Paul Taggart, vilka för övrigt är de mest tillrefererade namnen inom området. I den del av arbetet där kausalitetsaspekten behandlas, listas och diskuteras de vanligaste orsakerna för partibaserad euroskepticism, utan hänvisning till specifika partier. Dessa ”allmänna lagar” för partibaserad euroskepticism tycktes därmed kunna utgöra en modell ur vilken logiska slutsatser om specifika partier kan härledas, likt en deduktiv metod.

Nick Sitter var också ett ofta refererat namn och den viktigaste av dem som kan kopplas till Taggart & Szczerbiaks förklaringsmodell. Som kontrast till deras breda förhållningsätt gentemot begreppet euroskepticism har Sitter specialiserat sig på euroskepticismen ur ett partistrategiskt perspektiv och fokuserar på de politiska partiernas syften till existens och bygger upp ett orsaksförhållande mellan dessa syften och fenomenet euroskepticism. Orsaksförhållandet är högst relevant för studien då alla de grunder ett politiskt partis existens vilar på samt hur europafrågan används av partierna motsvarar den andra delen i studiens förklaringsmodell. Sitters arbete ”Euroskepticism as Party Strategy” (2003) anses därmed utgöra ett lämpligt komplement till Taggart & Szczerbiaks modell.

Förutom dessa sex arbeten som utgör studiens materiella ryggrad hämtades även information från källor sådana som partiprogram, tal av partiledare – i synnerhet Margaret Thatchers Bruges tal och David Camerons tal om EU – officiella hemsidor till partierna och även de euroskeptiska fraktionerna. Även online-databaser som *Nej till EMU* som exklusivt samlar kritiska texter och uttalanden har använts. Då dessa databaser är särdeles partiska krävs dock ytterligare försiktighet i form av kontroller av de källor hemsidan hänvisar till. De källor vars ursprung inte kunnat verifieras har uteslutits även om de verkade passande. Denna princip, tillsammans med Torsten Thurén och Göran Leths *regler för källkritik* (2000) har tillämpats för alla källor på internet.

3.1.1. Varför enbart kvalitativt material?

Kvantitativt material kan användas även om berättelsen i sig är kvalitativt. Med tanke på att varje parti har någon typ av strategi för att locka väljarkåren och partier som CP och S spelar alltid för att vinna skulle det kunna tyckas att en väljarprofilering skulle vara viktig i förståelsen av hur väljarnas egenskaper påverkar partiernas beteenden i europafrågan. Det finns dessutom god statistik som mäter befolkningarnas euroskepticismnivå och korrelerar dem till avgörande egenskaper sådana som ålder, kön, utbildningsnivå, media som följs, för vilket parti man röstar på i ett riksdagsval, med mera. Under studiens framställande har det

dock kommits fram till att det kan vara svårt att förklara just euroskepticismen som manifesteras i ett ”catch-all” parti som S eller CP genom att försöka koppla till dylika statistiska undersökningar och därför har de uteslutits som material. Svårigheten härstammar från två riktningar. För det första; även om det, exempelvis, skulle kunna konstateras att det är övervägande män som är euroskeptiska i aktuell nation, så finns det ofta en nästan 50/50 balans mellan könen som röstar på sådana här partier. Det blir då väldigt svårt att koppla informationen om könsfördelning bland euroskeptiker i allmänhet till ett ”catch-all” partis väljarkår eller medlemmar. Samma sak gäller även de andra beroendevariablerna sådana som utbildning, boendeform med mera. För det andra, vilka partier euroskeptiska personer väljer att rösta på inom respektive land är heller inte en variabel som har funnits representativt nog för att dra slutsatser för den här typen av partier då en person kan vara euroskeptisk men fortfarande rösta på eller vara medlem i ett icke-euroskeptiskt parti och vice versa.

Att koppla undersökningar som mäter den populära euroskepticismen med undersökningar som mäter partibaserad euroskepticism tycks däremot vara lättare vad gäller partier med mer ideologisk orientering. Det kan, exempelvis, med hjälp av senaste forskning, konstateras att de flesta som röstar på Sverige Demokraterna är unga män (Oscarsson, 2009) vilket utgör information som lättare kunde tas med i åtanke om objekten till studien var ideologiorienterade partier. Även om studien avstår från att göra den här typen av korrelationer för ”catch-all” partier som CP och S, framkallar denna iakttagelse en viktig fråga: eftersom euroskeptikerna inom S (och i vissa fall CP) är fraktioner som befinner sig på den mer extrem-ideologiska skalan av vänster respektive höger (för detaljer se analysdelen) skulle man då inte kunna bortse från partiets ”catch-all” egenskap och helt enkelt koppla den befintliga statistiken till dessa fraktioner som man kan göra med Vänsterpartiet eller Sverige Demokraterna? Svaret tycks dock återigen bli nej eftersom vi inte vet vilka som röstar *för vilka delar* av partiet. Därför valdes den här typen av information att hanteras väldigt försiktigt och inte dra direkta paralleller till det kvantitativa materialet. Studien använder dock färdiga kvantitativa analyser som gjordes vid exempelvis SOM-institutets rapport eftersom de paralleller som har dragits i rapporten är resultatet av en annan typ av kvantitativ forskningsprocess som det inte finns möjlighet till att föra för denna studie.

3.2. Textanalys

Det finns en medvetenhet kring alternativa metodologiska analysverktyg. Intervjuer med partimedlemmar vars ansvarsområde omfattar europafrågan skulle kunna ha varit ett

alternativ. Den inneboende risken vid intervjuer är dock att respondentens inställning kan vara oförenlig med partiets eller fraktionernas inställning och därmed heller inte tillräckligt representativ. Svaren kan dessutom vara inskränkande för den som analyserar. Textanalys tycks därför ha en klar fördel i jämförelse och vara lämpligare för studien. Inom textanalytiska inriktningar verkar *idéanalys* vara ett naturligt val för studien då modellens första del handlar exklusivt om partiernas idévärldar och i analysen av den andra delen krävs lika mycket *tolkning*, vilken finner en naturlig plats i idéanalysen då den utgår ifrån *innebörd* istället för *innehåll*. Minskas tolkningen, liknar analysen mer en innehållsanalys (Bergström & Boreus, 2012:169) vilket inte skulle motsvara studiens metodologiska anspråk då en sådan stringent metod anses diktera materialet med tillhörande resultat att luta enligt metodens strama kategorisering och om tvivel uppstår om att analysverktygen inte ger en rimlig bild av texten innebär det validitetsproblem (Bergström & Boreus, 2012:169).

3.2.1. Idéanalys

Efter att ha diskuterat euroskepticism i allmänhet och partibaserad euroskepticism i synnerhet samt de processer och komponenter som ingår i begreppen blir det ganska uppenbart att vid försöket att förstå ett partis förhållningssätt gentemot EU blir information om dess idévärld nödvändig. En analys av ett partis idévärld blir enbart möjlig genom svar på frågor som vilka skall räknas som idébärarna, var och på vilka sätt yttras dessa idéer och vilken tidsperiod skall undersökas och varför? (Ekengren & Hinnfors: 2012:82).

Vilka som bör anses som idébärarna inom studien handlar i slutändan om ett val om det enbart är partiledarens uttalanden som är representativa eller om andra partiföreträdares uttalanden kan inkluderas i analysen. I liknande studier önskas vanligtvis att materialet skall vara representativt för hela partiets inställning vilket inte är svårt att uppfylla vad gäller ett öppet euroskeptiskt parti som CP. Det finns flertaliga uttalanden från partiledarnas/ledningens sida. Margaret Thatchers berömda "Bruges Speech" från 1988 och Premiärminister David Camerons "Speech on Europe" tjugofem år senare utgör de viktigaste källorna för den som vill förstå CP:s ståndpunkt i europafrågan sedan 1987.

I analysen av sådana här tal bör aktsamhet tas i form av talens hämtning från pålitliga källor som inte klipper ut eller adderar till texter. I enlighet med verktygets *tolkande* natur, den *hermeneutiska cirkeln* bör tillämpas vid tolkningen då det kan vara väldigt lätt att missa kärnan i budskapet om man fastnar i vissa ord och uttryck och vise versa. Den hermeneutiska

cirkelns huvudprincip om att inte bedöma helheten utan delarna och delarna utan helheten (ne.se) har med andra ord varit ledsagaren i tolkningen av CP-ledarnas tal i synnerhet men även de andra texterna. Det skulle, exempelvis, vara lätt att missa att Thatcher såg Storbritannien som något annorlunda än ”resten av Europa” om det inte lades märke till uttryck såsom ”our island fortress” och ”mainland of Europe”. Likaså skulle det vara svårt att förstå att hon ändå menade att Storbritannien tillhör Europa om inte hänsyn togs till helheten och det bortsågs från uttryck som ”our common experience” och ”we Europeans” vilket i sin tur skulle kunna leda till en missbedömning om att CP är ett ”hard” euroskeptiskt parti. Det skulle även kunna medföra ett missförstånd gällande exceptionalismens innebörd inom partiet.

Fallet S är inte lika tydligt ur representativitetsperspektivet då det inte finns några EU-kritiska ledartal även om vissa yttranden liknande Göran Perssons ”[EMU] skulle leda till en federation som svenska folket inte gått med i” (Fichtelius, 2007:391) har bevitnats. Det är heller inte studiens mål att nå den nivån av representativitet i fallet S då, som tidigare påpekades, manifesteras S euroskepticism genom fraktioner istället för ledningen. Gruppen *Socialdemokratiska EU-kritiker* – en officiell grupp inom partiet – verkar vara de som vanligtvis representerar euroskepticismen inom S, genom att huvudsakligen kritisera en central policyområde, EMU, inom EU. Därför anses all information relaterad till denna grupp att vara tillräckligt representativ men kompletteras vid behov.

Vilken tidsperiod som valts för undersökning samt motivationen till valet redogörs i avgränsning avsnittet.

I ett idéanalytiskt sammanhang anses den sista och överhängande frågan vara: ”Hur vet man att dessa resonemang ger uttryck för just en ”idé” och inte andra typer av fenomen?” (Ekengren & Hinnfors: 2012:82) och besvaras vanligtvis via kategorisering av idéer/ideologier, exempelvis, i det här fallet, socialdemokratien och liberal-konservatismen. I studien görs det dock ingen hård kategorisering av sagda ideologier med tanke på deras – och partiernas – föränderliga och omfattande natur som påpekades vid förklaringen av cleavage teorin. En annan anledning är för att undvika validitetsproblem som skulle kunna uppstå på grund av att tolkningsutrymmet minskar och därmed tvingas *resultatet* åt en viss riktning. Därför nöjer sig studien med de jämförelsevis lösa kategorierna som redogjordes under rubriken cleavage theory, nämligen: *synen på integration inom ekonomi* samt *synen på staten*

i politisk och social mening, enligt den så kallade höger – vänster axeln. Medvetenhet kring reliabilitetsproblem orsakad av för stort tolkningsutrymme finns. Tolkningens plats i studien, i kombination med de befintliga kategorierna, ses dock som en styrka snarare än en svaghet.

3.3. Avgränsning

Studien avgränsas huvudsakligen genom 1) inriktningen på kombinationen av partibaserad och soft euroskepticism 2) antalet partier som är objekt för studien 3) den specifika tidsperioden som undersöks 4) materialet, kopplat till studiens angivna inriktning samt till val av partier och tidsperiod 5) den förklaringsmodell som används som underlag vid tillämpning av det empiriska materialet.

De teoretiska utgångspunkterna inklusive studiens inriktning och förklaringsmodell redogörs inom andra avsnittet av studien. Materialet och dess relevans beskrivs i metodavsnittet. Valet av partierna samt tidsperioden beskrivs här intill då närmare orientering anses nödvändig.

3.3.1. Val av partier

Likheterna partier emellan är viktiga i kontexten då de öppnar för en rättvis och intressant jämförelse samt utgör en solid grund för förståelsen av euroskeptikernas gemensamma värld. Båda partierna har länge varit en del av Västeuropa (även om det finns diskussioner kring huruvida Sverige har varit det eller ej), de har befunnit sig i en västerländsk demokratisk tradition sedan deras grundande på 1800 talet samt vittnat och påverkat utvecklingen av det europeiska projektet, om än i varierande grad. Även den makt som de har besuttit i sina respektive länder är liknande. Så kallade ”catch-all” partier som de är, har de dominerat den egna nationens politiska scen genom att antingen ha varit regerande eller största oppositionspartiet sedan deras etablering (socialdemokraterna.se) (conservatives.com). Att de båda länderna, Sverige och Storbritannien, klassas som euroskeptiska i båda politisk och populär mening är en ännu intressant analogi som kommer att vidare bidra till beskrivningen av den nationella kontextens betydelse i partiernas ageranden. De båda ländernas exceptionalistiska sätt att se på sig själva som något helt annorlunda än resten av Europa utmärker sig som den största ideologiska likheten.

När analysen av partierna flyttas utanför den nationella kontexten tar dock ideologin första platsen i listan över olikheterna istället. Partiernas olika ideologiska grunder gentemot europafrågan utgör därför den första delen av två delar i analysen där jag huvudsakligen

kommer att försöka beskriva hur och i vilken grad ideologin formar den euroskepticism som finns inom respektive parti. Ur euroskepticism perspektivet kan det tyckas att CP är ett uppenbart val då de har varit öppen euroskeptiska sedan Mrs. Thatchers tid (Forster, 2002:63ff) men varför välja S som inte ens verkar vara emot EU, som studieobjekt? Svaret på den frågan ligger i förutsättningen om att S passar in i euroskepticism begreppet trots att dess ledning inte är lika öppen euroskeptisk som CP:s. Som även uttalandena vid studiens inledning manifesterar, S kritik om EU tycks komma enbart från en fraktion inom partiet men vi kommer i analysavsnittet se bland annat att fraktionernas kraft gentemot partiledningen har en avgörande roll för hur partiet ”tvingas” positionera sig i den europeiska frågan. S ledning som sådan må inte vara emot EU men de invändningar som har gjorts inom partiet, exempelvis mot EMU, anses vara mot de centrala delarna av det europeiska projektet vilket gör att partiet klassificeras ändå som (soft) euroskeptiskt (jämför med diskussionen kring definitionen av euroskepticism ovan). Vidare indelas både CP och S i gruppen soft euroskepticism då ingen av dem är emot en europeisk integration i form av EU. CP uttalar kanske högt att de kan vilja få Storbritannien ur EU vilket skulle passa in i definitionen av hard euroskepticism men kritiken är inte mot EU:s nuvarande form utan mot vad projektet anses övergå till att vara. Mrs. Thatchers Bruges tal (margaretthatcher.org) och premiärminister Camerons EU tal (telegraph.co.uk) – som för övrigt är väldigt lika trots tjugofem år emellan – är två utmärkta exempel som bevisar denna poäng. Dessutom har CP aldrig tagit något konkret steg för de intentioner de har uttalat inrikes i detta avseende (Spiering, 2004:134f).

3.3.2. Val av tidsperiod

Under den relativt korta perioden Sovjet Unionen upplöstes (eller rättare sagt, började upplösas) och Europeiska Gemenskapen blev Europeiska Unionen bytte CP och S sina positioner radikalt i europafrågan. CP hade mycket starkt stöd för den Europeiska Gemenskapen just p.g.a. dess fokus på den gemensamma, fria marknaden som de nu påstår att EU inte längre har (Forster, 2002:83ff) medan S (inte bara en fraktion utan hela partiet) var emot det europeiska projektet av samma anledning men även p.g.a. *neutralitetspolitiken* som är kopplad till kallakriget och som Sverige lyckades hålla levande under lång tid (ne.se).

Mellan 1979 och 1988 arbetade premiärminister Margaret Thatcher hårt för den europeiska integrationen som nådde en höjdpunkt vid signeringen av europeiska enhetsakten i februari 1986. Denna händelse blev dock en kritisk vändningspunkt för Thatcher och CP. Hon började

skärpa sin ton mot det nya Europa och gjorde sitt berömda Bruges Speech, 1988 vid vilken CP anses ha gått från en pragmatisk inställning till EU till en ideologisk sådan. Följaktligen europeiserades politiken inom hela partiet (Forster, 2002:63). Europeiska enhetsakten har inte bara tagit bort den brittiska regeringens rätt till veto genom utvidgning av majoritetsröstning utan den utökade även kommissionens befogenheter inom områden som utrikespolitik, miljö och socialpolitik (Forster, 2002:67). Detta måste ha orsakat starka ideologiska reaktioner inom CP då gemenskapens ingripande över Storbritanniens vetorätt och över utrikespolitiken inte är förenligt med partiets konservativa (ur IR perspektivet, realistiska) identitet som håller statlig suveränitet ömt. På motsvarande sätt bör en ökad inflytande från gemenskapens sida på den sociala sfären och miljön ha uppfattats som ett hot mot partiets liberala värden. Detta förklarar Mrs. Thatchers basunerung om att socialismen var ”på väg in genom bakdörren” (läs:EG) och CP:s vänsterorienterade rival, tillika euroskeptiker, Labours plötsliga sympati för det europeiska projektet (Forster, 2002:68).

Vid ungefär samma tider började ett annat europeiskt (dock ej inom gemenskapen), euroskeptiskt, storparti hysa positiva känslor och tankar för EG och inom snar framtid skulle leda sitt land till medlemskap inom EU. Detta parti var Sveriges socialdemokratiska arbetareparti (S) som vi vet även den befinner sig på vänsteraxeln och som namnet antyder härstammar från samma ideologiska klyvning som CP:s rival Labour. Det verkar som att dels p.g.a. den förändring som dåtidens EG undergick och dels p.g.a. att Sovjet Unionen upplöstes och det inte fanns något kvar att vara ”neutral” mot förändrades S uppfattning om det europeiska projektet radikalt.

Varför denna förändring som CP och S har gått igenom vid slutet av åttio-, början av nittio talet håller i sig än idag kanske kan förklaras med detta utdrag från S officiella hemsida: ”*Sedan Sverige gick med i EU 1995 har unionen förändrats i positiv riktning. Från att ha varit en relativt liten sammanslutning med fokus på jordbruksstöd och inre marknad har unionen utvidgats och börjat ta ett mer aktivt ansvar för socialdemokratiska hjärtefrågor såsom sysselsättning, miljö samt regional och global rättvisa*” (socialdemokraterna.se) med andra ord, en utveckling, i stort, förenlig med S socialdemokrati men inte riktigt med CP:s liberal-konservatism.

Därmed behandlar studien empiri från perioden mellan 1987 och nutid.

4. Resultatredovisning/Analys

Under denna rubrik ämnas studiens huvudfrågor (1. Vilka faktorer är drivande i frågan om ett europeiskt storpartis euroskepticism? 2. Vilka likheter respektive skillnader kan identifieras inom dylika partiers euroskepticism?) besvaras genom omedelbara jämförelser mellan de valda partierna, i enlighet med den valda förklaringsmodellens struktur.

4.1. Ideologisk – programmatiska faktorn

Enligt Hooghe och Marks (2002:70) kan partiers euroskepticism främst begripas genom den dimension de definieras av. En av dessa dimensioner (i cleavage theory, klyvningar) är höger-vänsteraxeln som även Nick Sitter hade påpekat som det viktigaste mönstret till euroskepticism inom ett parti. Vidare hade socialdemokratin utsetts som den främsta företrädaren för den vänstra sidan av axeln och konservatism/liberalism blandningen av den högra sidan (åtminstone i Västeuropa). Som bekant är S ett socialdemokratiskt parti (socialdemokraterna.se) och CP är ett liberal-konservativt sådant (conservatives.com) vilket gör att de, med lätthet, kan placeras på varsin sida av axeln och därmed även anses vara mottagare till de egenskaper som kan tillskrivas respektive sida. Partiernas exceptionalism, kopplad till euroskepticismen, bör därför definieras kring den sidan av axeln de anses tillhöra. Det skall dock poängteras att denna klassificering av partier inte bör ses som ett av studiens mål utan enbart ett instrument för beskrivningen av respektive partis euroskepticism. För tydlighetens skull analyseras S och CP separat genom deras syn på ekonomiska frågor samt synen på staten i politisk och social mening, inom EU-specifik kontext.

De ideologiska grunderna för ett partis beteenden anses, å andra sidan, vara resultatet av dessa ideologiers bärare vilka kan grupperas i två olika grupper. Den första gruppen består av partiledningen samt partimedlemmarna och den andra gruppen av väljarna/anhängarna (det bör observeras dock att dessa grupperingar inte är ogenomträngliga). Det är inte alltid så att den första gruppens ideologi stämmer överens med den andra gruppens. Olikt förklaringsmodellens andra del där koncentrationen ligger på partiernas strategier och taktik, detta avsnitt handlar uteslutande om den första gruppens, det vill säga partiledningens och medlemmarnas ideologi eftersom partiets ”egen” ideologi anses forma dess handlingssätt mer direkt än väljarnas. Detta är särskilt gällande för så kallade catch-all partier då väljarnas ideologier inte kan översättas till vad partiet står för som vid ideologiorienterade partier som Sverigedemokraterna eller Vänsterpartiet (Oscarsson, 2004). Även väljarnas ideologiska ståndpunkter är naturligtvis viktiga för partierna men de tycks fungera snarare som ett slags

påbud för partierna att ta strategiska positioneringar istället för att vara en exakt reflektion av partiets ideologiska identitet.

Det ”välutvecklade välfärdssystemet” som betecknas som det svenska folkets stolthet definieras av Nicholas Aylott som en samhällsmodell i bemärkelsen en egalitär demokrati med stor offentlig sektor och välfärd (Aylott, 2008). Intressant i sammanhanget är att dessa utmärkande drag för svensk exceptionalism anses även motsvara S huvudsakliga politik enligt dess partiprogram:

”Den socialdemokratiska välfärdspolitiken bygger på grundläggande värderingar om solidaritet, omtanke, rättvisa och jämlikhet. Vi betalar gemensamt för till exempel utbildning, vård, omsorg och trygghet i samhället – och vi vill att alla ska både ha rättigheter och skyldigheter, och ingå på lika villkor. En generell välfärd som omfattar alla och finansieras solidariskt ökar tilliten i samhället. Välfärdspolitiken handlar om ekonomisk trygghet, men också om att rättvist fördela livschanser och ge förutsättningar att välja i livets olika skeden. [...] Vi vill sätta jobben först istället för att sänka skatten. När vi är fler som jobbar växer ekonomin, då kan vi höja kvaliteten i välfärden”
(socialdemokraterna.se)

Det hade tidigare konstaterats att nationernas exceptionalism är det tydligaste sättet på vilket dess euroskepticism uttrycks då de egenskaper som betonas utgör även de egenskaper som nationen är mest rädd för att förlora genom vidare integration. Det hade även påpekats att EMU anses vara en del av EU policyns ”kärnområden” och att S, genom kritiken mot EMU, anses vara ett soft euroskeptiskt parti. Enligt vissa S medlemmar och anhängare står EMU i centrum av en eventuell ekonomisk, och därmed samhällsstrukturell, förändring i Sverige (Widfeldt, 2004) som, med andra ord, kan innebära en risk för den ”svenska modellen” innehållande alla de egenskaper som tros särskilja Sverige från resten av Europa. Samtliga (socialdemokratiska) karaktärsdrag genom vilka den svenska exceptionalismen manifesteras kan med andra ord gå förlorade på grund av vissa EU policyn, mest aktuellt EMU, och därför ökar euroskepticismen. Jag vågar därmed påstå att det finns en klar koppling mellan den euroskepticism som kan tillskrivas S och den svenska exceptionalismen.

Ett konstaterande som anses tala för detta påstående kommer från Anders Widfeldt, doktor i

statsvetenskap, då han säger att, i Sverige finns ytterst svagt stöd för högerextrema partier (dock ökande) och euroskepticismen i landet härstammar mer från vänstern (Widfeldt, 2004) som S konstaterades tillhöra. Återvändande till höger-vänsteraxeln samt kritiken mot EMU i synnerhet och EU:s övriga ekonomiska politik i allmänhet kan det sägas att S är splittrat i frågan (De Vylder, 2012:197). I mittpunkten på denna splittrings ”nej” sida finns en officiell förening vid namn Socialdemokratiska EU-kritiker vars nuvarande ordförande är socialdemokratiska EU-parlamentarikern Anna-Hedh. I ett gemensamt uttalande från årsmötet 2012, ställt till partistyrelsen i socialdemokraterna, säger de:

”Stor osäkerhet råder i Europa inom euroområdet som indirekt även påverkar Sverige. Vi har all anledning att tacka en klar majoritet av svenska folket för att vi inte ingår i euroländerna. Det finns därför ingen anledning att nu ansluta Sverige till den så kallade Euro/finanspakten. Vi stöder den kritiska inställningen till pakten som ledande företrädare för partiet bl. a Leif Pagrotsky tidigare framfört. [...] Socialdemokratin måste stå upp för folkets val, att Sverige ska stå utanför emu och därmed också nykonstruerade pakter för euroländerna” (seukritiker.wordpress.com).

Förutom uttalandets påpekande till den demokratiska aspekten genom meningen ”socialdemokratin måste stå upp för folkets val” gör de även klart för att det även finns socialdemokratiska politiker i ledande positioner som sätter sig emot en integration i form av en valutaunion. Även under Mona Sahlins tid verkar det ha funnits en opposition mot EU:s pengapolitik efter finanskrisen. Sahlin och Thomas Östros publicerade en artikel med rubriken ”Europa behöver en stramare stabilitetspakt” i vilken de skrev:

”Socialdemokraternas position är följande: Sanktioner. Det måste finnas konsekvenser för medlemsländer som bryter mot pakten. Det bör övervägas om medlemsländer som bryter mot pakten ska få ta del av EU-medel, till exempel jordbruksstöd och utvecklingsfonder” (dn.se)

även om de, i samma artikel, skrev att de fortfarande var positiva för euron som ett politiskt projekt. Detta artikelstycke tycks därmed avslöja en kritik mot EU:s ekonomiska politik och ett *villkorligt* stöd och för EU trots övrig ideologisk närhet till institutionen från S sida.

Splittringen verkar inte bara finnas mellan partiets medlemmar utan även inom huvudet på en socialdemokratisk ledare som är känd för sitt stöd för EU och EMU. Göran Persson, så sent som i mars 2003 (strax före folkröstningen om EMU) sade:

”Det här är vår tids största beslut. Det finns ingen väg tillbaka när man väl har sagt ja. Därför bör man tänka sig väldigt noga för innan man säger ja. Ett Nej kan man alltid ändra på, men ett ja är verkligen ett vägval som är definitivt”
(Fichtelius, 2007:391)

samtidigt som han försvarade EMU i olika debatter. Vilka faktorer ledde honom till ett sådant här uttalande är oklart men i enlighet med studiens linje kan det kanske förmodas att det handlar om en balanspunkt mellan ideologi och strategi samt svårigheten i att välja den ena över den andra för ett catch-all partis ledare. De andra regeringsmedlemmarnas kritik mot EMU (i enlighet med Sitters argument om fraktionernas kraft över partiet) kan också ha varit bidragande. Det kan även spekuleras i termer av den Milwardianska idén som kort presenterades i inledningen, att det nationella prioriteras alltid över det internationella, särskilt med tanke på att Göran Persson var regeringschef vid tillfället. Beträffande regeringsrollen finns dock en teori som säger att ledningen av ett regeringsparti är oftast sparsam i sin kritik gentemot EU på grund av sin egenskap som part i förhandlingar och beslutstagande. Med andra ord, förutom att försöka balansera mellan partiets ideologi och dess strategi gentemot väljarkåren kan det kanske sägas att Göran Persson även försöker hålla jämvikten mellan att nöja sina euroskeptiska partikamrater, nationella intressen och EU. Detta specifika exempel pekar särskilt på komplexiteten i ett europeiskt storpartis vardag och dess återspeglings inom euroskepticismen. Med denna reflektion anses giltigheten av studiens modell bekräftas men samtidigt uppenbaras en kritik av den då modellen verkar ha missat regeringsrollens omfattning inom euroskeptiska sammanhang. Regeringsaspirationer listas förvisso som en taktisk anledning (se nedan) men det finns inte vidare reflektioner för vad som händer med ett partis euroskepticismnivå efter att det faktiskt har blivit regerande. Följaktligen, det verkar som att den roll som nationens eller EU:s intressen – och deras strid med varandra – spelar i euroskeptiska sammanhang är uteslutna från modellen vilket innebär en missvisning från verkligheten. Nu när vi lever i catch-all partiernas tid blir denna punkt särskilt viktig.

Euroskepticismen inom CP är mer synlig i jämförelse med S. Som även tidigare diskuterades så anses deras ledare och majoriteten av deras medlemmar vara euroskeptiska efter en snabb

europesiseringsprocess som partiet har genomgått sedan europeiska enhetsakten 1987.

Mrs. Thatchers Bruges tal (1988) som snabbade på euroskepticismens utveckling både i partiet och även Storbritannien (Spiering, 2004:131) samt Premiärminister Camerons tal om Europa (2013) anses utgöra två säkra källor där partiets exceptionalism gentemot Europa får uttryck. Betoningen på ”annorlundahet” görs i det här fallet genom geografisk avvikelse, skillnader i ekonomisk attityd, traditioner och synen på frihet, vilka tycks motsvara de egenskaper genom vilka det brittiska folket väljer uttrycka *sin* exceptionlighet (Spiering, 2004) (Baker et al, 2008).

De geografiska skillnaderna uttrycks på två plan. Den första betonas genom Storbritanniens egenskap att vara en ”ö nation”, separat från kontinenten Europa. Mrs Thatcher säger:

” Our links to the rest of Europe, the continent of Europe, have been the dominant factor in our history” [...] ”Our ancestors – Celts, Saxons, Danes – came from the Continent” (margareththatcher.org) och premiärminister Cameron instämmer: ” [...] and it’s true that our geography has shaped our psychology. We have the character of an island nation: independent, forthright, passionate in our defence of our sovereignty. We can no more change this British sensibility than we can drain the English channel. And because of this sensibility, we come to the European Union with a frame of mind that is more practical than emotional. ” (telegraph.co.uk).

Första citatet anses dessutom betona skiljelinjen två gånger med ordet ”continent”: kontinenten Europa som Storbritannien inte har någon geografisk koppling till. Cameron verkar vara ännu tydligare på att understryka det geografiska gapets konsekvenser genom att säga att de inte har några emotionella band till EU alls utan ser på Storbritanniens delaktighet i EU som en nödvändig praktik.

Andra planen varpå den geografiska skillnaden uttrycks är Storbritanniens närhet till USA. Trots att Storbritannien fysiskt är närmare ”kontinenten” Europa än USA tycks brittiska folket vara benäget att se den egna ön som placerad mittemellan USA och Europa. Detta blir naturligtvis tänkbart tack vare de historiska, institutionella och språkliga band som finns mellan dessa två stater. Menno Spiering, vars specialisering är relationen mellan

Storbritannien och Europa, går ett steg vidare och säger att euroskepticismen i Storbritannien blev möjligt enbart för att EU var bara ett av många alternativ för Storbritannien. Landet hade inte samma behov av samarbete och integration som resten av kontinenten tack vare dess relation till Commonwealth länderna och USA (Spiering, 2004:137).

Betoningen på skillnaderna i ekonomisk kontra social ståndpunkt anses flytta exceptionalism argumentet till ett plan där det kan anknytas till cleavage-teorins höger-vänsteraxel. Mrs. Thatcher genomgående påpekar på finansiella förändringar som hon anser är nödvändiga inom EG och utelämnar i stort sett de sociala förändringar som eventuellt behöver ske. Hon pratar jämförelsevis längst om budget, offentliga utgifters negativa konsekvenser, vikten av fri marknad, olika industriernas plats i den europeiska ekonomin, företagande med mera och hennes föreslagna lösningar kan uteslutande kopplas till CP:s dåvarande regeringspolitik i Storbritannien då hon säger ”in Britain we have it” eller ”in Britain we have abolished them” med mera (margaretthatcher.org). Detta kan förstås som att hon tycker att Europa borde ta efter Storbritannien vilket kan anses tyda på att hon ser Storbritanniens ekonomiska förhållningssätt som något bättre än resten av Europa vilket även passar in i definitionen av exceptionalism begreppet.

David Cameron, å andra sidan, strax efter sitt tillträde som premiärminister, definierade CP som liberal-konservativt i en intervju och liberal-konservatismen som en ideologi som tror på individens frihet och mänskliga rättigheter, men är skeptisk till "storslagna planer att göra om i världen" (bbc.co.uk) vilket anses främst syfta på det europeiska projektet. I samma anda uttalade Thatcher tidigare sitt ställningstagande inför det ”storslagna” projektet EU genom orden: ”*Utopia never comes, because we know we should not like it if it did. Let Europe be a family of nations*” (margaretthatcher.org). Om brittiska betoningen på geografisk skillnad och suveränitet kan anses finna sin motsvarighet i CP:s konservatism, kan betoningen på den fria marknaden, som partiet påstår minskar i övriga EU, anses få sin motsvarighet i dess ekonomiska liberalism, vilka tidigare konstaterades tillhöra axelns högra sida.

Maktens förflyttning från de nationella staterna och centralisering i Bryssel kritiseras, till synes, kraftigt av CP. Thatcher säger:

” Europe is stronger [if we work together] whether it be in trade, in defence or in our relations with rest of the world. But working more closely together does

not require power to be centralized in Brussels or decisions to be taken by an appointed bureaucracy” (margareththatcher.org)

och jämför en sådan situation med dåtidens Sovyet Unionen vilket hon anser ha misslyckats och så skulle även EU om den väljer att tillämpa tyngre byråkrati genom att centralisera mer (margareththatcher.org). Dock, enligt en av Thatchers utrikesministrar Douglas Hurd, gjorde Thatcher en del kompromisser bakom stängda dörrar och genom att använda ”skeptikernas vokabulär” fann hon utrymme för att på andra sidan öka integrationens hastighet i Europa (Forster, 2002:63). Denna iakttagelse tycks vara ett exempel på Krasners teori om att stater/deras ledare följer en konsekvens-logik snarare än lämplighetslogik och denna ståndpunkt kan sägas även vara Millwardiansk. Medan Thatcher uttrycker Brittisk ”annorlundahet” förenat med CP:s politiska ståndpunkter vilka tillsammans omfattas av suveränitetsfrågan, väljer hon, i hemlighet, att avstå från denna ideal förmodligen på grund av de konsekvenser som kan tänkas följa, både för partiet och för landet. Även om Storbritannien tycks ha andra alternativ än EU, hur landet ”missade bussen” i Europa är ett centralt argument inom efterkrigstidens många skildringar (Spiering, 2004:137).

Även valsystemet i Storbritannien utgör en viktig anledning för brittisk exceptionalism då majoritetsregeringar är nästintill en norm i detta system och systemet leder i sin tur till en mer ”den som vinner, den styr” attityd i kontrast med den koalitionskultur som har tagit fäste i övriga Västeuropa. Följaktligen anses brittiska regeringar inte vara lika vana vid kompromisser som sina motparter i kontinenten och än mindre vana att dela makten med supranationella organisationer (Spiering, 2004:137f). Denna attityd borde även påverka befolkningens syn på andras delaktighet i statens styrning kontra statens bestämmande över sitt eget öde då det antas att den brittiska befolkningen är mer van vid majoritetsregeringar med implementeringskraft än ett konsensusbaserat system som tar an en fråga i taget. Med tanke på suveränitetens vikt inom konservatismen och CP:s rättframma sätt att styra verkar det inte vara egendomligt att befolkningens euroskepticism, även i detta hänseende, stämmer överens med partiets.

Det hade tidigare visats att CP anses som ett soft euroskeptiskt parti trots en öppen euroskepticism på ledarnivån. Anledningen till detta var att CP inte var principiellt emot den europeiska integrationen i form av EU utan var emot vissa policyområden. I både ledarnas tal kan detta förhållningssätt urskiljas då de, trots hård kritik inom vissa områden, understryker

även Storbritanniens tillhörighet med EU bland annat genom uttryck som ”We Europeans” (margareththatcher.org) och ”our history is also a continental history” (telegraph.co.uk). Även om det av flera forskare konstaterats att soft euroskeptiska, catch-all partier generellt inte är drivna av ideologin men snarare av sakfrågor (Nick Sitter, 2003) (Szczzerbiak & Taggart, 2003) verkar det ändå finnas en ideologisk bas till deras uttryck för euroskepticism, exempelvis genom nationell exceptionalism.

Den brittiska exceptionalismen och den svenska versionen verkar definitionsmässigt inte vara annorlunda men det anses finnas innehållsligt stora skillnader mellan dem. Medan exceptionalism gentemot övriga Europa är gemensamt för dessa två nationer är de egenskaper som svenskarna tycker undantar dem från resten av Europa är inte samma egenskaper genom vilka britterna hävdar sin ”exceptionalitet”. I båda fallen handlar det om suveräniteten, nationella ekonomin och det egna samhället då båda är klassiska nationsstater men den brittiska exceptionalismen får sin näring mer genom betoningen på landets geografiska läge med tillhörande historik och dess påstådda större engagemang för den fria marknaden till skillnad från resten av Europa medan svenskarna betonar jämlikhet, solidaritet, demokrati och välfärd.

De kopplingar som noterades finnas mellan euroskeptiker inom S och den svenska exceptionalismen finns även mellan CP:s euroskepticism och det som britterna allmänt inte vill förlora genom att bli ”vanliga européer”. Det verkar dessutom som att det svenskarna anser som exceptionellt (läs: bättre) med Sverige i jämförelse med resten av Europa verkar stämma överens med de socialdemokratiska normerna. På ett motsvarande sätt verkar britternas uppfattning om Storbritanniens enastående egenskaper vara just de egenskaper som CP värderar högst och vill bevara. Dessutom tycks partiernas kärnideologier, det vill säga liberalkonservatism respektive socialdemokrati, fungera som mittpunkterna för euroskepticismen bland befolkningarna. För CP behövs ingen ytterligare reflektion i det här avseendet då partiet passar in i förklaringen. Gällande S (inte enbart den euroskeptiska fraktionen utan partiet i helhet) finns det dock något motsägelsefullt här. Som ett ”catch-all” parti som det är och dessutom dominerande i svensk politik, förväntas S – precis som CP gör – återspegla en stor del av den svenska befolkningen vilket det kanske gör för övrigt men det verkar inte som att S lyckas möta svenska folkets grad av euroskepticism trots att de värden som svenskarna inte vill riskera förlora genom att vara en del i EU är högst socialdemokratiska värden (Sunnus, 2004), (Aylott, 2008). CP:s rival Labour i Storbritannien

som befinner sig i samma ideologiska klyvning som S är heller inte euroskeptiskt på ledningsnivå vilket kan sägas, återigen, innebära att ideologin spelar en större roll än man tidigare trott i huruvida ett sådant här parti blir euroskeptiskt eller inte (jämför med diskussionen om ideologins sekundära betydelse inom ”catch-all” partier). En annan punkt där S skiljs från CP och möter Labour är att Labour – också ett ”catch-all” parti – heller inte återspeglar den brittiska befolkningens euroskepticism men det inte är lika viktigt därför att de värden som brittiska folket verkar vara rädd för att förlora motsvarar inte Labour:s värden utan snarare CP:s (Spiering, 2004) (Baker et al, 2008). Frågan om varför S inte kan möta sitt lands befolkning i dess euroskepticism trots att nämnda befolknings värden är övervägande socialdemokratiska kräver troligtvis en egen uppsats. Som det begränsat framkommer inom studiens ramar kan det emellertid sägas bero på skillnaderna mellan det brittiska och det svenska samhället, utvecklingen av EU till en mer ”social” struktur som är till S belåtenhet (ideologi) men inte är tillräckligt för svenska folket, eller, med tanke på bland annat den ekonomiska krisen på nittiotalet som ledde Sverige till EU medlemskap, ren pragmatism från S sida som kan förklaras genom ett strategiskt perspektiv istället. En socialdemokratisk Europaparlamentariker har emellertid understrukit påstått avstånd mellan svenska folket och S genom att säga: ”Folket känner ingen tillhörighet med EU. Jag röstade *mot* svenskt medlemskap för att jag tycker att det är viktigt att ha gräsrotsstöd. EU påtvingas uppifrån. För mig, demokrati är en bottom-up affär” (Sunnus, 2004:196).

4.2. Strategisk – taktiska faktorer

Att förklara partiernas euroskepticism genom strategier (mot väljarkåren) och taktik (mot andra partier) vid sidan av ideologi anses vara viktigt av två anledningar: 1) ideologier och organisation presenterar partiets långsiktiga identitet men ett parti består även av kortsiktiga mål som borde ingå i dess beskrivning 2) en förklaringsmodell för partiernas strategier och taktik gällande europafrågan kan vara ett bra komplement till klyvning eller policy orienterade modeller då modellen återför partiledningen som den dominerande aktören. Partiernas utgångspunkter förändras, trots allt, inte enbart av deras ideologier eller policyn men även av deras ledare samt medlemmar (Sitter, 2003). Tillkommer även det resonemang som fördes av Taggart & Szczerbiak i teori avsnittet: det går inte att avläsa partiernas position enbart genom dess ideologi(er) då de kan tolka den egna ideologin precis som de vill, beroende på situation.

4.2.1. Strategiska faktorer

Sympatisörernas syn på partiet

Att försöka öka partiets röster genom europafrågan verkar vara ett vanligt inslag i den brittiska politiska kampen. Ett exempel på CP:s vädjande till den exceptionalistiska Brittiska publiken kommer från Lord Ashcroft, kassör för CP mellan åren 2001-2008 och fortfarande aktiv inom partiet:

” The policy contained in the Prime Minister's speech [on Europe] of ten days ago was a good answer to the question "what should we do about Europe?" It was never, I hope, supposed to answer the question "what will ensure we win [the election]?" If anyone expected an immediate leap in the Conservative Party's popularity, the evidence should by now have disabused them of the notion [...] The Speech, and more importantly the policy it articulated, has made Tories feel better about being Tories. This is not to be sneezed at - but let's not confuse it with having changed anybody's mind”

(conservativehome.blogs.com)

Kommande ur Lord Ashcrofts mun anses detta stycke huvudsakligen betyda att Camerons tal och dess motsvarigheter aldrig är menat att vara ett ensidigt meddelande till ”Europa” utan vill även säga något till väljarna inom landet. Meddelandet i det här fallet verkar vara att briterernas kritiska röster gentemot EU är hörda av partiet. Lord Ashcroft bedömer talet som i stort sett misslyckat i detta hänseende men hans resonemang anses utgöra ett bevis för att sympatisörernas syn på partiet är en viktig faktor för ett parti och att partiet försöker påverka sympatisörerna, liksom andra potentiella väljare, med euroskeptisk retorik vid behov. Partiet låg under vid valundersökningarna under 2012 samt första kvartalet i 2013 (ukpollingreport.co.uk). Talet gjordes i april 2013 vilket bedöms betyda mer än ett enkelt sammanträffande.

Thatchers ”dubbelspel” som diskuterades under den ideologisk – programmatiska analysen kan vara ett annat CP-specifikt, strategiskt exempel. Att Thatcher öppen kritiserade EU (förmodligen av samma anledning som Cameron) men hjälpte, bakom stängda dörrar, till att den europeiska integrationen har tagit fart kan förklaras även ur ett strategiskt perspektiv. En ytterligare särskiljning mellan det egna landet och övriga Europa skulle ha kunnat äventyra Thatchers chans att bli omvald då Västeuropeiska medborgare anses i allmänhet reagera

negativt på alltför kraftiga *handlingar* mot EU (Sitter, 2003). Att tala och påpeka diverse tillkortakommanden inom det europeiska projektet är en sak men att ta konkreta steg mot desintegration kan med andra ord uppfattas som för aggressivt av väljarna/sympatisörerna.

Det finns å andra sidan inget som tyder på att S har försökt komma åt ytterligare röster genom att använda europafrågan. Spekulativt kan det bero på att den svenska politiken – än så länge – inte är lika europeiserad som den brittiska motparten och ”hotet” orsakat av EU:s överstatlighet känns inte lika omedelbar för svenskarna som det gör för britterna. Statlig inblandning i marknaderna eller i den sociala sfären anses vara positivt av merparten av den svenska befolkningen vilket kan förklara varför EU:s överstatlighet med tillhörande regleringar mottas med lugn. Medlemskap i EMU skulle dock förmodligen ändra denna ekvation då EMU anses flytta klassiska ekonomisk-politiska verktyg från medlemsländerna till den europeiska centralbanken vilket förväntas orsaka nedmonteringar av välfärden i Sverige (Kumlin, 2004). En sådan förändring inom den ”svenska modellen” kan däremot höja euroskepticismen i landet och S kan tvingas följaktligen att strategiskt flytta sig till ett mer euroskeptiskt plan i enlighet med dess sympatisörers ståndpunkter.

Vill locka alla väljare eller enbart en segmenterad grupp?

Segmenterade grupper anses rösta på ideologisk orienterade partier. Båda CP och S anses dock vara catch-all partier som vill vara tilltalande för hela väljarkåren. Dock, i vissa fall – vanligtvis efter en väljarundersökning före valet – kan partierna behöva öka sina röster ytterligare. De verkar då bete sig i enlighet med cleavage teorin och söker röster från den *egna* sidan av höger-vänster axeln genom att använda europafrågan. Nick Sitter, genom sitt antagande om att euroskepticism inte handlar om en enda dimension utan är kopplad till politisk konkurrens i flera dimensioner, menar att det är osannolikt att euroskepticismen skulle vara starkast i centrum av ett partisystem. Det betyder att oppositionen mot europeisk integration bör vara starkast i högerkanten inom ett center-höger parti och i vänsterkanten inom ett center-vänster parti. Även om den gängse catch-all strategin vid varje fråga är att flytta så mycket som möjligt till centern och därmed fånga medianväljaren som är flest till antalet, kan den här typen av partier ibland välja att dra partiet ytterligare till höger eller vänster med passande retorik, i försök att *forma* medianväljarens preferenser istället för att anpassa sig till dem (Sitter, 2003). CP har prövat detta vid valkampanjen 2001 (Sitter, 2003) i vilken de ansågs ha lagt mer vikt på europafrågan än inrikespolitiska frågor och därmed förlorat valet till Labour (cnn.com). Satsningen på den mer ideologisk orienterade väljaren

kan med andra ord ha ett högt pris för catch-all partier som CP och S, vilket förklarar varför denna praktik ses sällan i Europa.

Återigen, det finns inga indikatorer på att S har behövt använda en sådan här, jämförelsevis drastiskt, åtgärd i partistrategiskt syfte. Som framfördes i förra avsnittet verkar europafrågan inte ens ha varit aktuell som ett strategiskt, nyckelinstrument vid ett val. Att CP har, åtminstone en gång, försökt att följa en sådan här strategi men S inte ens försökt kan även bero på de olika valsystem och politiska klimat som finns i respektive land. Medan S anses ha andra möjligheter sådant som en koalition, för att vara regerande eller vara en del av regeringen, i det brittiska valsystemet vilket i praktiken fungerar som ett tvåpartisystem, kan partiet tvingas ta mer drastiska åtgärder sådana som att försöka locka fler väljare än median väljaren. De olika valsystemen och politiska klimaten reflekteras även i analysen av de andra strategiska konkurrensfaktorerna.

EU-frågans betydelse hos väljarkåren

Överraskande nog, trots båda ländernas euroskeptiska karaktär i både populär och politisk mening, verkar europafrågan komma långt ner på listan över vad som är viktigt för väljarna när de ska rösta för riksdagen. Enligt House of Commons rapport UK Public Opinion on the European Union från april 2012, enbart 30% av den Brittiska befolkningen tycker att EU medlemskap är en ”bra sak”. 49% av dem säger dessutom att de skulle rösta *mot* Storbritanniens fortsatta medlemskap i EU vid en folkomröstning (parliament.uk). Siffrorna har sett ungefär likadana ut sedan 1977 enligt MORI poll undersökningar i Storbritannien men mycket tyder på att denna skepticism är av passiv karaktär. De känslor/tankar som medborgarna har uttryckt har inte behövts översättas till handling. Det finns många euroskeptiska organisationer och kampanjer i landet men bland annat Menno Spiering menar att i Internet åldern ”många” är ett relativt begrepp. Dessa organisationer vill oftast inte ange medlemsantalet vilket förmodligen tyder på att Brittiska folket inte köar framför deras dörrar (Spiering, 2004:134f). Även valresultaten är en indikator på att befolkningens euroskepticism är huvudsakligen teoretisk. Så kallade skämtpartier har fått mer röster än The Referandum Party eller UK Independence Party vars huvudsakliga agenda var att dra Storbritannien ur EU, vilket anses tyda på att EU-frågan inte är en ”prioritering” för medborgarna. Som svar på frågan ”vilka är de viktigaste frågorna för Storbritannien idag?” kommer ”Europa” dessutom långt ned i listan (Spiering, 2004:135).

Situationen i Sverige verkar inte vara annorlunda. SCB:s undersökning som sammanställer svaret på vilka frågor väljarna prioriterar vid ett val, mellan 1979 – 2006, visar att EU/EMU frågan kommer på plats sjutton av nitton frågor. Enbart år 1994 då den svenska politiken var präglad av EU-medlemskapet har frågans betydelse ökat markant för väljarna (scb.se). Med denna utgång anses de svenska förhållandena vara, i stort sett, likställda med de Brittiska, gällande EU-frågans betydelse hos väljarkåren.

Logiskt sett borde resultatet innebära att CP och S kan bortse från den europeiska dimensionen i sina valkampanjer men det antas att andra faktorer som mediernas intresse och konkurrenternas åsikter i frågan samt EU-valets existens, tillsammans med de andra konkurrensfaktorernas påverkan (se den föregående faktorn) gör att frågan finner ändå plats i intervjuer, valdebatter och partiprogram. Med andra ord anses, överraskande nog, EU-frågans betydelse för partierna bero mer på andra faktorer än denna.

Konkurrenternas positionering inom EU-frågan

Henrik Oscarsson definierar sambandet mellan EU-frågan och svensk partipolitik kring olika ”dimensioner” som anses påverka väljarnas och partiernas positioner. En undersökning vid SOM-institutet som Oscarsson hänvisar till demonstrerar:

Sannolikheten att rösta ja ökar dramatiskt ju längre högerut en väljare positionerar sig längs vänster-högerdimensionen (+79). Resultaten avseende den gröna dimensionen visar en negativ effekt: ju grönare åsikter desto lägre sannolikhet för en ja-röst (-14). Den kristna dimensionen har ingen signifikant bivariat effekt på röstning (- 8) men tecknet är negativt, vilket indikerar att en ja-röst blir mindre sannolik ju mer en väljare månar om kristna värden. Nationalismdimensionen – som handlar om nationell stolthet och om att slå vakt om svenska värden – har däremot en negativ effekt: ju mer nationalistiska sentiment desto lägre sannolikhet att rösta ja till euron (-30). Den xenofobisk-kosmopolitiska dimensionen gäller inställning till flyktingar och u-hjälp och har en stark bivariat effekt på röstning (+35), vilket här innebär att en mer flyktingvänlig inställning ökar sannolikheten att rösta ja. Internationalismdimensionen – som gäller satsningar på ett samhälle med mindre av gränser mellan folk och länder – är mycket framgångsrik när det gäller att predicera väljarbeteende (+65). Ju mer internationalistisk desto större sannolikhet för ja-röst. Effekten av väljarnas positionsintaganden längs jämställdhets- dimensionen, slutligen, visar att sannolikheten för en ja-röst minskar med omkring -24 procentenheter om vi rör oss från den minst till

mest jämställdhetsvänliga ståndpunkten (Oscarsson, 2004)

Översatt till de befintliga partierna kan informationen kort tolkas som att S konkurrenter som befinner sig på dess högra sida är mindre euroskeptiska och de som befinner sig till dess vänstra sida är mer euroskeptiska än S. Tillkommer att nationalismdimensionens företrädare Sverige Demokraterna och den gröna dimensionens företrädare Miljöpartiet de gröna är också euroskeptiska i högre grad. Partiprogrammen anses bekräfta undersökningen.

Utan att behöva ta hänsyn till de andra strategisk-taktiska konkurrensfaktorererna (speciellt koalitionsmöjligheterna som analyseras nedan) kan det sägas att S verkliga konkurrenter vid ett val utgörs av de andra catch-all partierna som placerar sig i mitten av höger-vänsteraxeln eller strax höger eller vänster om mitten på skalan. Vid detta antagande elimineras alla andra partier än pro-EU partier vilket kan tolkas som att S konkurrerar huvudsakligen med likasinnade partier gällande europafrågan. Detta borde resultera i att frågan tappar sin vikt för partiet vid ett val. Om det dessutom skulle antas att partiet tar hänsyn till väljarnas låga prioritering av europafrågan borde denna konkurrensfaktor anses sakna betydelse för partiet inom euroskepticism kontexten.

CP är, å andra sidan, verksam i en annan typ av parti-och valsysteem som teoretiskt borde påverka dess mottaglighet för denna konkurrensfaktor i positiv mening. I Storbritannien råder ett ”tvåpartisystem” som *de facto* är ett flerpartisystem där två partier dominerar den politiska sfären. Dessa partier är oftast varandras exakta motpoler trots att båda är ofta catch-all partier som tilltalar en bredd väljarbas (princeton.edu). I ett sådant system gynnas partierna, underförstått, av polarisering i nästan varje möjlig valfråga inklusive europafrågan vilket antas leda till att valet vinnas eller förloras med jämförelsevis små marginaler (Mann & Ornstein, 2012). Medan CP antas vara ett euroskeptiskt parti antas dess motpart Labour vara ett pro-EU sådan. Beroende på europafrågans aktuella status bland Brittiska medborgare borde en viss positionering gynna det ena eller det andra partiet vid ett val men inom studiens ramar framkommer att, delvis på grund av väljarnas jämförelsevis låga intressen i europafrågan, de andra konkurrensfaktorererna anses vara mer avgörande i utformningen av partiets strategier gällande europafrågan. Dessutom, är CP knappast euroskeptiskt just därför att Labor är pro-EU. Samma logik kan tyckas vara tillämplig för S med tanke på ”blockpolitiken” i Sverige som tycks likna ett tvåpartisystem men studien utesluter denna eventualitet då den antas snarare passa in i en annan konkurrensfaktor inom studien,

nämmligen, de potentiella koalitionspartners positionering i frågan, än de direkta konkurrenternas positioner.

Institutionella faktorer

Den främsta institutionella faktorn i partiernas strategiska anledningar till euroskepticism anses vara *valsystemet* av Taggart & Szczerbiak (Szczerbiak & Taggart, 2003). Andra forskare identifierar partikulturen som en institutionell faktor (Oscarsson, 2004). Då både valsystemet och partikulturen har hittills varit återkommande teman och kommer inom studiens framställning i samband med de andra konkurrensfaktorerna, anses ytterligare orientering inte nödvändigt under egen rubrik trots att modellen håller denna aspekt som separat.

Partiets sammanhållning kontra fraktionernas kraft inom partiet

En utrikesanalys på Canadian International Council säger att:

”One prominent sign that Britain was misplaying its hand was when Poland — the U.K.’s long-standing historical partner and advocate in Europe — criticized Cameron’s [eurosceptic] approach going into the negotiations [with other European leaders]. Why had the prime minister failed to forge the necessary alliances, based on reasoned arguments, to ensure that the U.K. wasn’t alone at the critical moment? The most parsimonious explanation is that Cameron’s gaze was turned inward, as he believed he needed to appease the Eurosceptics in his party. Those 70-80 members of Parliament have become more and more vocal as the prime minister has continued to resist calls for a referendum on Europe. And so Cameron spent most of his time before these crucial meetings talking to his caucus rather than to important partners in Europe” (opencanada.org).

I analysen påstås med andra ord att euroskepticismen i CP har nått till ett stadium där premiärminister Cameron känner att han måste lugna den mest euroskeptiska fraktionen inom sitt parti på bekostnad av Storbritanniens relation till resten av EU, vilket tyder på fraktionens makt inom partiet. Ett likadant exempel kan sägas vara Margaret Thatchers efterträdare John Majors (en jämförelsevis pro-EU politiker) situation. Den euroskeptiska fraktionen – trogen Mrs. Thatcher – var nära att sabotera Maastrichtfördragets ratificering i det brittiska parlamentet, tillsammans med Majors partiledarskap, vilket verkar ha tvingat John Major till

en mer euroskeptisk hållning för att kunna ena partiet (Forster, 2002:86f).

Som även tidigare redogjordes för är det fraktionerna som står för merparten av euroskepticismen inom S, förutom kritiken mot EMU, som, efter den ekonomiska krisen verkar ha funnit större grund inom partiet. Den euroskeptiska fraktionens kraft verkar däremot inte vara lika klar inom S som inom CP, även om euroskeptikerna ofta består av högt uppsatta namn inom partiet (se även euroskepticism avsnittet). Nick Sitter har en intressant teori inom vilken han menar att externa organisationer eller sponsorer kan forma partiets inställning till EU även om catch-all modellen automatiskt medför en minskning i extraparlamentära organisationers påverkan. Han ger, mycket intressant, det socialdemokratiska exemplet där protektionistiska fackföreningar anses ha förstärkt de euroskeptiska fraktionerna inom socialdemokratiska partier i de fall EU uppfattats som mer fri-marknad orienterad än den egna staten (Sitter, 2003). Dock, euroskeptikerna inom S verkar sakna denna typ av stöd. LO:s ordförande Karl-Petter Thorwaldsson tycker att det är bra att Sverige gick med i EU (a-smedjan.se). Detta kan, i enlighet med Sitters beskrivning, bero på att LO *inte* anser att EU är mer fri-marknad orienterad än den svenska staten vilket tycks även förklara S-ledningens positiva uppfattning om EU. I CP:s fall ser vi däremot stort stöd från euroskeptiska extraparlamentära organisationer med betydande finansiella resurser. Viktigaste av dessa kanske kan vara ”The Fresh Start Group” vars kontor döptes inofficiellt till ”Major’s House of Horrors” då den spelade en stor roll i Major’s ovannämnda tvingande till att bli euroskeptiker (Forster, 2002:86f). Med hjälp av ett sådant här konkret exempel kan det antas att euroskeptiska fraktioner kan tvinga hela partiet att ta en strategiskt euroskeptisk ställning. Därtill kan studien spekulativt anta att S position inom frågan skulle kunna likna CP:s om LO, som S största extraparlamentära koppling, hade istället en negativ inställning till EU och gav stöd till de euroskeptiska fraktionerna inom partiet.

4.2.2. Taktiska faktorer

De potentiella koalitionspartners positionering inom EU-frågan

Med koalition menas både begreppets klassiska mening där partierna i riksdagen/parlamentet bildar en sammanslutning efter ett val i syfte att regera men även de allianser som ingås före ett val i syfte att vinna valet (Szczerbiak & Taggart, 2003).

Som även påpekades tidigare i studien, det finns inte någon koalitionskultur á la kontinental Europa inom det brittiska politiska systemet vilket anses medföra denna faktors ogiltighet för CP. Dock, det allmänna valet 2010 som resulterade i en så kallad ”hung parliament” där ingen

av de stora partierna hade absolut majoritet för första gången efter trettiosex år kan undersökas som ett intressant exempel ändå. CP, ledd av David Cameron, vann flest antal stolar och formade en koalition med Liberal Democrats för att kunna få majoritet i parlamentet och därmed avsluta den tretton åriga Labour regeringen. Detta var första gången CP och Liberal Democrats gjorde en överenskommelse för att dela makten och den var även första fullständiga koalitionen som gjordes i Storbritannien sedan 1945 (pbs.org). Med tanke på att Liberal Democrats är starkt pro-EU och även förespråkar en europeisk federalstat (libdems.org.uk) anses CP inte ha haft någon plattform där det kunde använda sin euroskepticism till fördel för att kunna bilda denna koalition. Koalitionen anses istället ha bildats tack vare Liberal Democrats ideologiska ”neutralitet”, tillhörande varken höger- eller vänstersidan av axeln, eller rättare sagt, dess tillhörande båda sidorna.

I Sverige anses däremot finnas en hög koalitionskultur. De senaste åren har trenden varit att bilda en koalition, en så kallad allians, *före* valet. S har senast ingått i den röd-gröna alliansen tillsammans med Miljöpartiet de gröna och vänsterpartiet, båda kända för att vara euroskeptiska i högre grad än S (Oscarsson, 2004) men det anses inte finnas något bevis för S flyttning till en mer euroskeptisk linje i syfte att garantera alliansens bildande eller fortlevnad. Alliansen verkar snarare ha varit möjlig tack vare ideologisk närhet mellan partierna (vänstersidan av axeln). Med tanke på Sveriges korta historia inom EU och att euroskepticismen aldrig har varit genomgående närvarande inom partiet anses de andra koalitioner som S ingått genom historien heller inte vara påverkade av europafrågan.

Partiet aspirerar för regering eller ej

Partier med regeringsambitioner bör, enligt Nick Sitter, ta hänsyn till hur väljarna reagerar på partiets euroskepticism (Sitter, 2003). Regeringspartier företräder landet i EU-sammanhang vilket anses betyda att de fungerar som en förbindelse mellan den egna befolkningen och EU. Som det tidigare påpekades, oavsett graden av euroskepticism, Västeuropeiska medborgare anses reagera negativt på alltför kraftiga handlingar mot EU (Sitter, 2003). Efter andra världskriget har en konsensusbaserad politisk kultur tagit fäste i Västeuropa och handlingar som kan resultera i att landet utesluts från EU ses därför som ett misslyckande (Sitter, 2003). Både S och CP kan med lätthet benämnas som partier med regeringsaspirationer. De har dessutom varit regerande i merparten av respektive lands historia. Huruvida euroskepticismen inom S ökar eller minskar vid regering respektive opposition gick inte att mäta eftersom det inte är S ledning som är synligt euroskeptiska utan främst en fraktion inom partiet vars åsikt i

europafrågan verkar vara beständig. CP:s euroskepticism anses däremot öppet minska vid regering och öka vid opposition, precis som den allmänna beskrivningen lyder. I den regerande rollen blir partiet en förhandlingspart till EU samt Storbritanniens representant i EU-sammanhang. Euroskeptiska representanter skulle ses med blida ögon vid ministerrådet och övriga institutioner och därför framkommer de nästintill aldrig (Kumlin, 2004). Sammanfattningsvis behöver ett parti med regeringsambitioner, taktiskt *minska* sin euroskepticism istället för att öka den som det oftast verkar ske vid de andra strategisk-taktiska faktorerna.

5. Slutsats

5.1. Slutsatser

Ideologisk – Programmatiska faktorn

Enligt klyvningsteorin, S är till vänster av axeln och CP är till höger av den. S förespråkar stor välfärdsstat och egalitär demokrati. CP förespråkar ”inneboende” skillnader i form av traditioner samt liberal ekonomisk attityd och liberal demokrati. Exceptionalismen verkar vara ett utmärkande drag i båda nationerna och därmed i båda partierna på grund av deras catch-all egenskap. De egenskaper som respektive parti förespråkar i enlighet med deras klyvningstillhörighet verkar vara de egenskaper som anses vara respektive nations exceptionella drag. Dessutom, euroskepticismen anses härstamma från vänstern i Sverige och från högern i Storbritannien vilket leder oss till att det finns en klar koppling mellan klyvningstillhörigheten, exceptionalismen och euroskepticismen, dock visar studien inte på vilka andra sätt denna koppling kan ske. Då euroskepticismen anses vara den nyaste av dem tre, antas den vara ett symptom av de andra två.

EMU verkar just nu vara den centrala frågan för euroskeptikerna inom respektive parti. EMU anses av båda grupperna att stå för allt väsentligt som kan förändras i det svenska och det brittiska samhället. Med ”allt” menas först och främst de egenskaper som anses undanta det svenska respektive det brittiska samhället från resten av Europa. Med andra ord ser vi ännu en gång att euroskepticismen har en stark koppling till exceptionalismen. Det finns dock en splittring inom de båda partierna angående EMU, precis som angående EU eller europeisk integration i helhet. CP verkar dock mer sammanhållen i sin kritik mot EMU än S. Detta kan bero på att det är lättare att försvara sin kritiska position mot EMU i traditionalistiska termer än rationalistiska. CP kan sålunda sägas få sin aktuella euroskeptiska styrka mer från sin konservativa identitet än sin liberala identitet.

En annan gemensam ideologisk – programmatisk punkt för S och CP verkar vara att båda försöker hålla jämvikt mellan ideologi kontra strategi, nationella intressen kontra internationella intressen och regeringsroll kontra partiledarroll som i exemplen Göran Persson och Margaret Thatcher där ledarna uttalar en sak men gör tvärtom vilket tycks härstamma från S och CP:s catch-all egenskap.

En annan intressant punkt där partierna både möts och skiljs åt är att S värderingar verkar överensstämma med majoriteten av den svenska befolkningens värderingar och CP:s värderingar verkar överensstämma med den brittiska befolkningens värderingar. Dock, medan CP verkar kunna möta sitt folks euroskepticismnivå, S förefaller inte riktigt kunna göra det. Som det har framkommit genom analysen, det kan finnas flera förklaringar för sig och i kombination med varandra. Det som är mest utmärkande är dock en ideologisk (vänsterorienterad) närhet mellan S och EU som verkar bero på EU:s utveckling till en mer social struktur än tidigare. Även denna observation tycks tyda på att ideologin kan spela en stor roll även om partiet är ett stort, catch-all parti som, av flera forskare, tros handla strategiskt i alla lägen.

Strategisk - Taktiska faktorn

Sympatisörernas syn på partiet är naturligtvis viktigt för båda partierna. Dock, medan CP använder euroskepticism för att nöja sina euroskeptiska sympatisörer verkar S vara sparsam i skeptisk retorik. Detta kan bero på att ”hotet” från EU inte verkar lika omedelbar för S sympatisörer/svenska folket som för det brittiska folket. Dock, det anses inom studien att EMU, som ett sannolikt hot mot ”den svenska modellen”, kan förändra denna syn och därmed tvinga S till en mer euroskeptisk linje i framtiden.

Ett catch-all parti som S eller CP siktar oftast att få medianväljarens röster men ibland kan de även behöva andra väljarnas röster för att kunna vinna valet. Vid valet på 2001 har CP tagit sina vanliga väljares röster för givet och försökt att locka extremare röster till partiet genom att lägga mycket negativ vikt vid europafrågor men på grund av detta beteende anses de ha förlorat till Labor. S håller sig istället till gängse catch-all mönstret och söker inte för de segmenterade gruppernas röster. Olikheterna i valsysteem samt politiskt klimat anses utgöra kärnan i denna skillnad mellan S och CP. Dessa olikheter anses gälla för politiska partier i hela Europa.

Hur viktigt EU frågan är för väljarkåren antas per automatik determinera om partiet skall använda euroskeptiska strategier eller inte. För både svenska och brittiska folket kommer EU-frågan långt ned i listan över vad som är viktigt för dem att ett parti skall betona vid ett val. Dock, på grund av andra faktorer som analyserades ovan, de ändå måste ta hänsyn till EU dimensionen och ge den plats i valdebatter, partiprogram etc. Med andra ord, varför partier lägger vikt på EU-frågan beror, överraskande nog, mer på andra faktorer än denna.

Konkurrenternas positionering inom EU-frågan hjälper ett parti att strategiskt definiera sin plats i den. S huvudsakliga konkurrenter anses vara de partier som ligger strax höger eller strax vänster av partiet vilka anses vara likasinnade som S när det gäller EU-frågan. Därför anses en EU-specifik strategi gentemot dessa konkurrenter *inte* gynna S och därför vara onödigt/osannolikt att genomföra. I CP:s fall kunde en viss positionering vid EU-frågan gynna partiet då den verkar inom ett annat valsysteem som underlättar polarisering men på grund av andra faktorer sådana som EU-frågans låga status för väljarna verkar det osannolikt att CP skall behöva ta hänsyn till andra partiers positioner inom frågan. Dessutom är CP knappast euroskeptiskt just därför att dess största konkurrent Labour är pro-EU (se diskussionen om CP:s euroskepticism). Även om av olika anledningar, denna faktor är tämligen oviktig för både S och CP.

Fraktionernas – i det här fallet euroskeptiska fraktionernas – kraft inom partiet kan vara en annan determinerande faktor. Medan CP:s fraktioner verkar ha tvingat partiledningen till en ännu mer euroskeptisk linje har fraktionerna inom S verkar inte ha kunnat nå den här typen av framgång. Förutom de andra faktorerna verkar extraparlamentära organisationers stöd vara avgörande. CP:s euroskeptiker har stort extraparlamentärt stöd på alla plan vilket S saknar. Om S skeptiker hade ett liknande stöd skulle S euroskepticismnivå förmodligen vara annorlunda och bidra kraftigare till europeiseringen av det svenska politiska systemet.

De potentiella koalitionspartners positionering är en annan viktig faktor som kan orsaka en taktisk ökning eller minskning i ett partis euroskepticism. Det finns ingen koalitionskultur inom det brittiska politiska systemet som det finns i övriga Västeuropa. En koalition i Storbritannien sker enbart i extrema fall. Det finns, med andra ord, ingen anledning för CP att använda euroskepticism som en taktik för att bilda en koalition. Även om det skulle finnas en koalitionskultur skulle CP ändå inte behöva vara mer euroskeptiskt för att bilda en då dess mest sannolika koalitionspartner, Liberal Party, är pro-EU. I Sverige finns däremot en hög

koalitionskultur och trenden är att bilda en koalition före valet. Denna så kallade *allians* anses vara euroskeptisk då båda de andra partierna som ingår i alliansen är mer euroskeptiska än S vilket förklarades som soft euroskeptiskt. S anses dock inte behövt framstå som mer euroskeptisk för att kunna ingå i denna allians eftersom partierna anses ha bildat alliansen tack vare ideologisk närhet (vänster av axeln).

Även ett partis aspirationer för regering kan orsaka en taktisk ökning eller minskning i euroskepticismnivån/omfattningen. CP passar in i den allmänna akademiska uppfattningen om att ett västeuropeiskt regeringsparti tonar oftast ned sin euroskepticism vid regerande och tonar upp den vid opposition. S ledning i sig är inte euroskeptiskt och därför är det svårt att säga om partiets euroskepticism minskar eller ökar beroende på regering/opposition.

5.2. Slutdiskussion/återstående problem

Studien har syftat till att bland annat undersöka likheter och skillnader mellan två specifika partiers motstånd till den europeiska integrationen genom att utgå ifrån Taggart & Szczerbiaks antaganden om allmänna orsaker till partibaserad euroskepticism. Genom de svar som har framkommit har vi kunnat se vilka av dessa orsaker är gällande för respektive parti och delvis även under vilka kontext. Med hjälp av dessa resultat har vi möjlighet att kunna göra en induktiv tolkning och översätta dessa resultat till europeiska partier i allmänhet vilket har lett oss till svaret på studiens andra fråga, nämligen: vilka faktorer är drivande i ett europeiskt storpartis euroskepticism?

Studien anses dock kunna ha gjorts på annorlunda vis. Den kunde ha varit snävare i bemärkelsen koncentration på antingen den ideologiska faktorn eller den strategiska. På så sätt skulle det finnas mer utrymme för fler empirisk data och djupare analys av dessa. Det anses dock finnas en inneboende risk i ett sådant snävande. Det skulle innebära att studien måste försumma många av de högaktuella anledningarna för euroskepticism och förminska ett politiskt partis (speciellt ett catch-all partis) komplexitet genom ensidig analys. En liknande risk kan dock ha tagits av studien genom valet av tidsperiod. Enligt en teori från Alan S. Milward kan vi förstå det som separerar brittiska ambitioner från europeiska intressen bäst genom brittenas försök att etablera den fria konvertibiliteten av sterling till amerikanska dollar inom internationella valutahandeln mellan 1952 – 1955 och på så sätt göra den nationella valutan till en av två internationella valutor och i sin tur förvandla Storbritannien åter till en stormakt (Guirao et al., 2012). Om studien hade börjat post-andra världskriget

istället för post-kallakriget, anses exempelvis analysen gällande CP:s ståndpunkter inom den brittiska kontexten ha blivit annorlunda och studiens resultat likaså. Samma sak gäller även inom den svenska kontexten. Det kan även tyckas att analysen är i hög grad bunden till Taggard & Szczerbiaks förklaringsmodell (modellen kritiserades tidigare) Dock, detta beroende anses vara ett naturligt resultat då ämnesrelevantlitteratur utanför Taggard & Szczerbiaks verk inte anses avvika avsevärt från denna modell. Modellens komponenter återfinns i andra verk, även om i andra skepnader. Studien kunde dock ha förts på ett sätt som inkluderar kontroversiella verk som skulle kunna ha lett till ett resultat i bemärkelsen: tes-antites-syntes.

Det har även framkommit några frågor som kan vara intressant att undersöka i en framtida studie. Som diskuterades kort under analysen av den ideologisk – programmatiska faktorn, varför S inte kan eller behöver bemöta den grad av euroskepticism som finns inom det svenska samhället, speciellt när dess värderingar i övrigt verkar stämma överens med svenska folkets, är en intressant fråga som kan bidra till definitionen av euroskepticism.

En annan fråga som kan vara viktigt att besvara är att, nu när studien – om än begränsat – kommit fram till att den nationella exceptionalismens roll är betydande inom euroskeptiska sammanhang, hur denna roll – både ideologiskt och som ett instrument för partistrategier – skulle kunna minskas eller åtminstone förstås bättre för att den europeiska integrationen skall kunna fortsätta. En genomgående undersökning om korrelationen mellan euroskepticism och exceptionalism (som ett metabegrepp) kan vara mycket värdefull.

En tredje och sista fråga är de politiska partiernas förändrade plats och roll i den europeiska politiska scenen samt huruvida denna situation bidrar till euroskepticism. EU:s överstatlighet anses, som bekant, medföra vissa begränsningar för nationernas bestämmande över sina egna öden. Studien nämner ett politiskt nätverk som löper genom hela Europa och försöker förklara den med hjälp av bland annat klyvningsteorin. Andra studier kanske kan försöka svara på frågor sådana som: kan de politiska partierna överleva med hjälp av ideologiska allianser över nationsgränserna? Det finns redan flera förbund på europeisk nivå där nationella partier ingår och kan dessa få en annan form som liknar ett politiskt parti i framtiden för att bli en lösning för det demokratiska underskottet och på så sätt ändra uppfattningen om den europeiska integrationen?

Källförteckning

Böcker och artiklar:

Anderson Christopher J. & Reichert Shawn (1996) *Economic Benefits and Support for Membership in the EU: A Cross-National Analysis*, Journal of Public Policy 15(3)

Aylott, N. *Softer but Strong: Euroskepticism and Party Politics in Sweden* in Szczerbiak, A & Taggart, P (2008). *Opposing Europe? Volume 1*, Oxford University Press: Oxford

Baker, D; Gamble, A; Randall, N; Seawright, D. *Euroskepticism in the British Party System: "A Source of Fascination, Perplexity and Sometimes Frustration"* in Szczerbiak, A & Taggart, P (2008). *Opposing Europe? Volume 1*, Oxford University Press: Oxford

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2005) *Textens Mening och Makt: Metodbok i Samhällsvetenskaplig Text- och diskursanalys*, Studentlitteatur: Malmö

Diamond, Larry & Gunther, Richard (2001) *Political Parties and Democracy*, John Hopkins University Press: Baltimore.

Ekengren, A-M; Hinnfors, J (2012). *Uppsatshandbok: Hur du lyckas med din uppsats*, Studentlitteratur: Lund

Fichtelius, Erik (2007) *Aldrig ensam, alltid ensam: Samtalen med Göran Persson 1996-2006*, Norstedts förlag: Stockholm

Forster, Anthony (2002). *Euroskepticism in Contemporary British Politics: Opposition to Europe in British Conservative and Labour Parties Since 1945*, Routledge: London.

Guirao, Fernando et al. (2012) *Alan S. Milward and a Century of European Change*, London: Routledge

Hooghe, Lisbeth & Marks Gary (2002) *Does Left/right structure party positions on European integration?* Comparative political studies 35(8) Sage publications.

Kumlin, Staffan, *Välfärdsnöje och EU-skepticism* in Oscarsson, H & Holmberg, S (2004). *Kampen om Euron*, rapport nr.22 i SCB:s skriftserie: valundersökningar

Mann, Thomas E. & Ornstein, Norman J (2012) *It's even worse than it looks: How the American Constitutional System Collided with the New Politics of Extremism*. Basic Books: Philadelphia

Oscarsson, Henrik, "Ideologi fällde euron?" in Oscarsson, H & Holmberg, S (2004). *Kampen om Euron*, rapport nr.22 i SCB:s skriftserie: valundersökningar

Spiering, Menno (2004). *British Euroscepticism* in Harmsen, R & Spiering, M. *Euroskepticism: Party Politics, National Identity and European Integration*, Rodopi: Amsterdam

Stephen D, Krasner (1999) *Sovereignty: Organized Hypocrisy*. Princeton University Press: New Jersey

Sunnus, Milena, *Swedish Euroscepticism: Democracy, Sovereignty and Welfare* in Harmsen, R & Spiering, M (2004) *Euroscepticism: Party Politics, National Identity and European Integration*, Rodopi: Amsterdam

Szczerbiak, Aleks & Taggart, Paul (2003). *Theorising partybased-euroscepticism: problems of definition, measurement and causality. Paper prepared for presentation at the 8th Biannual International Conference of the European Union Studies Association, Nashville.*

de Vylder, Stefan (2012) *Eurokrisen*, Ordfront förlag: Stockholm

Widfeldt, Anders, *Svenskarna, euron och nationalismen* in Oscarsson, H & Holmberg, S (2004). *Kampen om Euron*, rapport nr.22 i SCB:s skriftserie: valundersökningar

Internetkällor:

Bornschiefer, S. *Politics in old and new democracies*, 2009 (hämtad: 2013-11-10)
<http://democracy.livingreviews.org/index.php/lrd/article/viewarticle/lrd-2009-6/17>

Kreppel, Amie. "Cleavages overhead". University of Florida, College of Liberal Arts and Sciences. 2002 (hämtad: 2013-10-10)
<http://web.clas.ufl.edu/users/kreppel/cleavages.pdf>

Lipset, S M; Rokkan, S *Cleavage Structures, Party Systems and Voter Alignments*. 2009 (hämtad: 2013-09-02)
<http://janda.org/c24/Readings/Lipset&Rokkan/Lipset&Rokkan.htm>

McCrisken, T. *Exceptionalism*, 2002 (hämtad: 2013-12-09)
<http://www.encyclopedia.com/doc/1G2-3402300063.html>

Oscarsson, H. *SD, PP och Sveriges Unga Män*. 2009 (hämtad: 2013-09-06)
<http://www.henrikoscarsson.com/2009/05/sd-pp-och-sveriges-unga-man.html>

Sitter, N (2003). *Euroscepticism as Party Strategy: Persistence and Change in Party-Based Opposition to European Integration* (hämtad: 2013-10-02)
<http://www.oezp.at/pdfs/2003-3-01.pdf>

Stokes, B. *Threat to the EU: German Exceptionalism Poses a Challenge*, 2013 (hämtad: 2013-12-01)
<http://www.spiegel.de/international/europe/pew-research-study-shows-europeans-are-divided-about-state-of-europe-a-899460.html>

Thurén, T & Leth, G. *Källkritik för Internet*. För Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap, 2000 (hämtad: 2013-10-10)
https://www.msb.se/upload/produkter_tjanster/publikationer/spf/kallkritik_internet.pdf

<http://a-smedjan.se/?p=5781> (hämtad: 2013-12-06)

<http://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-15189614> (hämtad: 2013-12-09)

http://www.conservatives.com/People/The_History_of_the_Conservatives.aspx (hämtad: 2013-12-20)

<http://conservativehome.blogs.com/platform/2013/01/lord-ashcroft-1.html> (hämtad: 2013-11-30)

<http://www.dn.se/debatt/europa-behover-en-ny-och-stramare-stabilitetspakt/> (hämtad: 2013-11-11)

http://ecfr.eu/content/entry/commentary_the_remarkable_rise_of_continental_eurocepticism_129 (hämtad:2013-12-23)

<http://edition.cnn.com/2001/WORLD/europe/06/07/uk.toriesfuture/> (hämtad:2013-10-17)

<http://europa.eu/about-eu/eu-history/> (hämtad: 2013-12-13)

http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/democratic_deficit_en.htm (hämtad: 2013-12-03)

<http://www.gp.se/ekonomi/1.154757-pagrotsky-anklagar-persson-for-svek?m=print> (hämtad:2013-11-30)

<http://www.independent.co.uk/news/obituaries/alan-milward-economic-historian-celebrated-for-his-analyses-of-the-postwar-european-project-2151989.html> (hämtad: 2013-11-11)

[http://www.libdems.org.uk/siteFiles/resources/PDF/conference/Conference%20archive/A08Europaper.pdf#search="eu](http://www.libdems.org.uk/siteFiles/resources/PDF/conference/Conference%20archive/A08Europaper.pdf#search=) (hämtad: 2013-12-26)

<http://www.margarethatcher.org/document/107332> (hämtad: 2013-12-10)

<http://www.ne.se/hermeneutik> (hämtad:2014-01-04)

<http://www.ne.se/neutralitetspolitik> (hämtad:2013-12-09)

http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/8685185.stm (hämtad: 2013-12-12)

<http://opencanada.org/features/british-exceptionalism-national-interest/> (hämtad: 2013-10-22)

<http://www.pbs.org/newshour/rundown/conservative-libdem-agreement.html> (hämtad: 2013-11-24)

http://www.princeton.edu/~achaney/tmve/wiki100k/docs/Two-party_system.html (hämtad: 2013-12-17)

http://www.scb.se/statistik/_publikationer/ME0106_2006A01_BR_04_ME04BR0801.pdf (hämtad: 2013-12-14)

<http://seukritiker.wordpress.com/category/emu/> (hämtad: 2013-12-12)

<http://www.socialdemokraterna.se/Vart-parti/Var-historia/> (hämtad: 2013-11-01)

<http://www.socialdemokraterna.se/Var-politik/Var-politik-A-till-O/Europa/> (hämtad: 2013-11-29)

<http://www.socialdemokraterna.se/Var-politik/Var-politik-A-till-O/Valfarden/> (hämtad: 2013-12-03)

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/eu/9820230/David-Camerons-EU-speech-in-full.html> (hämtad: 2013-12-05)

<http://ukpollingreport.co.uk/voting-intention-2> (hämtad: 2013-12-15)

<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:o0nkwi5OMYEJ:www.parliament.uk/briefing-papers/SN05442.pdf+eurobarometer+membership+good+thing&cd=6&hl=sv&ct=clnk&client=safari> (hämtad: 2014-01-03)